

Yaşar Kemal
YILANI
ÖLDÜRSELER

YILANI ÖLDÜRSELER

Yaşar Kemal Asıl adı Kemal Sadık Gökçeli. Van Gölü'ne yakın Ernis (bugün Günseli) köyünden olan ailesinin Birinci Dünya Savaşı'ndaki Rus işgali yüzünden uzun bir göç süreci sonunda yerleştiği Osmaniy'e'nin Kadirli ilçesine bağlı Hemite köyünde 1926'da doğdu. Doğum yılı bazı biyografilerde 1923 olarak geçer.

Ortaokulu son sınıf öğrencisiyken terk ettikten sonra ırgat kâtipliği, ırgatbaşılık, öğretmen vekilliği, kütüphane memurluğu, traktör sürücülüğü, çeltik tarlalarında kontrolörlük yaptı. 1940'lı yılların başlarında Pertev Naili Boratav, Abidin Dino ve Arif Dino gibi sol eğilimli sanatçı ve yazarlarla ilişki kurdu; 17 yaşındayken siyasi nedenlerle ilk tutukluluk deneyimini yaşadı. 1943'te bir folklor derlemesi olan ilk kitabı *Ağıtlar*'ı yayımladı. Askerliğini yaptıktan sonra 1946'da gittiği İstanbul'da Fransızlara ait Havagazi Şirketi'nde gaz kontrol memuru olarak çalıştı. 1948'de Kadirli'ye döndü, bir süre yine çeltik tarlalarında kontrolörlük, daha sonra arzuhalcilik yaptı. 1950'de Komünizm propagandası yaptığı iddiasıyla tutuklandı, Kozan cezaevinde yattı. 1951'de salıverildikten sonra İstanbul'a gitti, 1951-63 arasında *Cumhuriyet* gazetesinde Yaşar Kemal imzası ile fıkra ve röportaj yazarı olarak çalıştı. Bu arada 1952'de ilk öykü kitabı *Sarı Sıcak*'ı, 1955'te ise bugüne dek kırktan fazla dile çevrilen romanı *İnce Memed*'i yayımladı. 1962'de girdiği Türkiye İşçi Partisi'nde genel yönetim kurulu üyeliği, merkez yürütme kurulu üyeliği görevlerinde bulundu. Yazıları ve siyasi etkinlikleri dolayısıyla birçok kez kövüştürmeye uğradı. 1967'de haftalık siyasi dergi *Ant*'in kurucuları arasında yer aldı. 1973'te Türkiye Yazarlar Sendikası'nın kuruluşuna katıldı ve 1974-75 arasında ilk genel başkanlığını üstlendi. 1988'de kurulan PEN Yazarlar Derneği'nin de ilk başkanı oldu. 1995'te *Der Spiegel*'deki bir yazısı nedeniyle İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi'nde yargılandı, aklandı. Aynı yıl bu kez *Index on Censorship*'teki yazısı nedeniyle 1 yıl 8 ay hapis cezasına mahkûm edildiyse de cezası ertelendi.

Şaşırtıcı imgelemi, insan ruhunun derinliklerini kavrayışı, anlatımının şiirselliğiyle yalnızca Türk romanının değil dünya edebiyatının da önde gelen isimlerinden biri olan Yaşar Kemal'in yapıtları kırkı aşkın dile çevrilmiştir. Yaşar Kemal, Türkiye'de aldığı çok sayıda ödülün yanı sıra yurtdışında aralarında Uluslararası Cino del Duca ödülü, Légion d'Honneur nişanı Commandeur payesi, Fransız Kültür Bakanlığı Commandeur des Arts et des Lettres nişanı, Premi Internacional Catalunya, Fransa Cumhuriyeti tarafından Légion d'Honneur Grand Officier rütbesi, Alman Kitapçılar Birliği Frankfurt Kitap Fuarı Barış Ödülü'nün de bulunduğu yirmiyi aşkın ödül, ikisi yurtdışında beşi Türkiye'de olmak üzere, yedi fahri doktorluk payesi aldı.

YAŞAR KEMAL

YILANI ÖLDÜRSELER

Desenler:
Abidin Dino

Roman

Yapı Kredi Yayınları

Yapı Kredi Yayınları - 1969
Edebiyat - 562

Yılanı Öldürseler / Yaşar Kemal
Desenler: Abidin Dino

Kitap editörleri: Kaan Özkan - Tamer Erdoğan
Düzeltili: Belgin Sunal

Kapak tasarımı: Yeşim Balaban

Baskı: Bilnet Matbaacılık Biltur Basım Yayın ve Hizmet A.Ş.
Yukarı Dudullu Organize Sanayi Bölgesi 1 Cadde
No: 16 Ümraniye / İstanbul
Sertifika No: 15690

1. baskı: 1976, Cem Yayınevi
1976-2003, Cem Yayınevi, Toros Yayınları, Adam Yayınları
YKY'de 1. baskı: İstanbul, Ocak 2004
15. baskı: İstanbul, Ocak 2012
ISBN 978-975-08-0704-9

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., 2011
Sertifika No: 12334

Bütün yayın hakları saklıdır.

Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
Yapı Kredi Kültür Merkezi

İstiklal Caddesi No. 161 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23
<http://www.ykykultur.com.tr>
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: <http://alisveris.yapikredi.com.tr>

Babası öldürüldüğünde Hasan ya altısında, ya yedisindeydi.

Anavarza kayalıklarının üstünde kartallar dönüyordu, kanat kanada. Çirişikleri çiçeklerini güneşe uzatmışlardı, ak. Uzaklarda bir bulut bu yana savruluyor, gölgesi bataklık yerini yalayıp Dumlu üstüne kayıp gidiyordu. Çirişikleri çiçeklerinde arılar, kara, yanardöner arılar, sarıca, bal arıları, boncuklu, mavi arılar... Mavi kengerler dikenlerini kayalıkların arasından som mavi çıkarmışlardı. Hasan kayalıkta bir keklik gibi kayıyordu. Aşağısı, gündoğusu uçurumdu. Başı dönüyordu Hasanın. Uçurumda kartal yuvalarına inmiş, ne bir yumurta, ne de kartal yavrularını bulabilmişti. Onu gören kartallar duvar gibi düz kayalığın yüzünden koskoca kanatlarını çırparak, havayı sallayarak uçuşuyorlardı. Bahar güneşi kayalıkları kızdırmıştı. Kaya aralarında mavi sütleğenler, sarı safranlar, mor üçgül çiçekleri... Kekikler açtı açacaklar, güneşte ağır kokuları ılıt ılıt ediyor.

Hasanın son umudu duvarın dibindeki yuvadaydı. Ama bu yuvaya her zaman zor inmişti. Bir keresinde asılı kalmıştı da kayada, nasılsa kurtulmuştu ama, kurtulması çok zor olmuştu. Bir daha da o yuvaya inmemişti. Eğer, o zaman eline o

eşek inciri kökü geçmemiş olsaydı, ya da kök kopsaydı, yanmıştı, belki aşağısı on minare boyuydu. Daha dibe varmadan paramparça olurdu. Ortalık karmakarış kokuyordu. Hasan böyle bahar güneşinde ortalık karmakarış kokunca, kokuları hiçbir kokuya benzetemeyince, bunu kaya kokusu sanıyordu. Bu koku Anavarza kayalıklarının kokusuydu. Arılar, kertenkeler, keklik yavruları, yuvaları, kartal yavruları, çingiraklıyılanlar, okyılanları da böyle kokarlar. Anavarza kayalıklarında insanlar bile böyle bu kaya kokusuyla kokarlar. Hoş, ballı, bayıltıcı bir kokudur bu bahar güneşinde. Anavarza kayalıklarında yağmur da başka türlü kokar, o da ıslak kaya kokar. Bulut da kokar, o da başka başka kokar.

Hasan hep kayalıkların kokusunu anımsar. Bir de bir geceyi, karanlığı, karanlıkta barut kokusunu... Barut kokusu ovada, toprakta başkadır, gecede kayalıklarda başkadır... Gece barut kokuyordu. Gecede, çok uzakta uzuuuuun yankılanan kurşun sesleri, cıv cıv cıv... Cıııııı, diye gecede yankılanıyordu.

Anavarza kayalıkları onun için bu yankılardır, bu kurşun sesleridir, bu kokudur. Anavarza göğünde kanlı kartallar döner. İyi anımsıyor. Onun her zaman en korkunç anısıdır bu kurşunlu gece, bu yankılar, bu sabah sabah kartalların süzülmeleri.

Çok sıcak vardı. Köydeki herkes tarlaya çalışmaya gitmiş Hasan gitmemişti. İçi sıkılıyordu, ne yapacağını bilemiyordu. Anasına hiç bakamıyordu. Yaşı dokuzdu. Ne bilsin Hasan, herkes öyle diyordu. Anasıyla bir göz göze gelecek olsun böyle sabahlarda, çıldırıyordu.

Böyle sabahlarda, daha gün doğmadan, anası yayığın ilk tereyağı topağını ona verirdi. Üstü ayran kabarcıklı tereyağını Hasan sıcak tandır ekmeğine sürer, uzak ağaçların altına gider, siner yedi. Anasına hiç bakamıyordu artık. Ne yüzüne, ne de yürüyüşüne. Anasını görmeyeli hanidir.

Böyle sabahlarda hep hep böyle olurdu. İçi içine sığmaz ne yapacağını edeceğini bilemezdi. Çılgıncasına köyün içinde dolanır dolanır, ondan sonra da ne yaptığını bilmezdi. Bu kundağı sedefli, değerli tüfeği ona daha yedi yaşında vermişlerdi. Bu tüfekte o gün bugündür vurmadığı canlı kalmamıştı. Önüne gelene ateş ediyordu Hasan, kuşa, keçilere, kartallara, keklilere, çakallara, serçelere, insanlara... Yaaa, insanlara bile ateş ediyordu Hasan... Üç amcası vardı... Üçü de ona ses çıkarmıyorlardı. Bütün köy akrabaydı... Küçücük bir köydü. Göçebelikten daha yeni çıkmışlardı. Buraya yerleşeli daha çok olmuyordu. Amcaları, babası onun kadar Binboğalarda sürü sürü koyun güdüyorlarmış. Çobanmışlar, kara çadırları varmış yedi direkli. Her neyse her zaman bu yedi direkli çadırda daha övünüyorlar...

Tereyağını nar bahçesinin içinde yedi bitirdi. Karnı iyice doymuştu. Tüfeğini aldı eline. Geri, yerine koydu. Sedefi doğan günün ilk ışıklarında maviledi, söndü, ipiledi. Uzun bir süre hiç kıpırdamadan, elleri yanlarına düşmüş, boynu sağ yana eğilmiş tüfeğe baktı. Tüfek yandı söndü. Anası avluda gidip geliyordu. Dünya güzeliydi. Gençcekti. Küçük bir kız çocuğuna benziyordu. Babası çok yaşlıydı, saç sakalı aktı, şimdi olduğu gibi anımsıyor babasını... Anasının uzuuuuun saçları vardı, beline kadar inen. Herkes öyle söylüyordu, bu Çukurovanın, belki de dünyanın en güzel kadınıymış anası. Anasını istemeyen delikanlı yoktu şu koca Çukurovada. Anası bütün istekleri çeviriyordu. Oğlundan, biricik Hasanından ayrılmak istemiyordu. Anası gitse, Hasan burada kalacaktı. Hasanı amcaları anasına vermiyorlardı. Ana da oğlunu bırakıp kocaya varmıyordu. Kocaya varsa da başka köylere gitse bir daha Hasanı hiç mi hiç görmeyecekti.

Ceyhan suyu azalmış, gümüş pırlıtısında akıyordu. Yarlar-
da gurruk kuşları arındaydı Hasan, sabahlardan akşamlara,
akşamlardan sabahlara kadar gurruk kuşlarının deliklerinin
ağzında bekliyordu. İnce gözenekli ağlar bulmuştu, onları yılan
deliği gibi yara oyulmuş deliklerin ağzına torba gibi asıyor, de-
likten çıkan kuşlar da bu ağın içine düşüyorlardı. Hasan suka-
bağından yaptığı kafeslere koyuyordu bu mavi, som mavi kuş-
ları. Durmadan, karşısına alıyor bu som mavi kuşları seyreyli-
yordu. Böyle bir mavi görülüş değildi. Hasan yağmurcuk ku-
şu da dedikleri gurruk kuşlarını seyrederken mavi bir düş içine
giriyor, maviler yayılarak, içi maviye keserek, bir esriklik için-
de çoğalıyordu düşleriyle.

Kırlangıç hiç yakalanmaz, bu köy köy oldu olalı yalnız Ha-
san kırlangıç yakalamıştı. Hasan ne ediyor ediyor, her gün beş
on tane kırlangıcı yakalıyor, bir ipe geriyor, böyle uçuruyor,
akşam olunca da kırlangıçları, her zaman değil, ipe bağlı ola-
raktan göğe salıveriyordu.

Hasan Anavarzanın bir mağarasında kartal yavruları da

büyütüyordu. Hasan her sabah evden çıkıyor, ancak gün kavuştuktan sonra, göz gözü görmez olduktan sonra, ortalıktan el ayak çekildikten sonra köye dönüyordu. Her zaman da sedefli tüfeği elinde. Sedefli tüfeğini hiç bırakmıyordu.

Hasan arıların da, yılanların da, Anavarza yamaçlarındaki teknil kuşların börtü böceğın de baş belasıydı.

Bu köyden de çok çok kaçmak istiyordu. Haftaya bir iki güne bir karşıya geçiyor, öteki köylere kadar yürüyor, sonra nedense, belki de korkudan, gerisin geri dönüyordu. Bir kere-sinde ta Kozan üstüne Farsağa kadar, bir çobana arkadaş olup gitmiş, sonra da geriye dönmüştü.

Ne yapacağını bilemiyordu. Bir şey biliyordu ki bu köyde kalmamalıydı. Ya da anası gitmeli bir yere... Anası anası gitmeli. Herkes anasına düşman. İnsan bu düşmanlık içinde boğulur. Anasına olan düşmanlık kendine de geçiyor, boğulacak gibi oluyordu bu köyde. Hiçbir şey için katlanılmaz böylesine bir düşmanlık ortasında. Büyük anası, halaları amcaları, amcalarının karıları, akrabaları, hiç kimse konuşmuyordu anasıyla. Öyleyse anası bu köyde ne duruyor. O kadar da güzel ki, o kadar da dünya güzeli ki... Anasının köyden salt kendisini bırakıp gitmemesi onun onurunu okşuyordu. Anasına karşı karmakarışıklı. Diyorlardı ki, anasını en genç amcası istiyormuş ama, anası da diretiyor, onu istemiyormuş.

İnanılmaz bir tedirginlikteydi Hasan. Bu yüzden de kendisini kuşlara, böceklere vurmıştu. Şu dünyada sarılacak bir canlı, bir dal arıyordu Hasan. Hasan olanı biteni hiç kimseye söyleyemiyordu. Öldürseler de söyleyemezdi. Hasanı sarmışlardı, kuşatmışlardı dört bir yandan. Bir türlü, ne yapsa, nereye gitse bu kuşatmadan kurtulamıyordu bir türlü. Başını taştan taşa vuruyor kuşatıldığı yerden, onu saran demir halkanın içinden bir türlü çıkamıyordu.

Her gün kaçmak, her gün mağaralar, kartallar, böcekler, yılanlar, her gün, her gün... Hiçbir çocuk arkadaşı da yoktu. Ya o çocuklardan kaçıyor, ya çocuklar ondan kaçıyorlardı. Salih vardı, vardı ama, Salih de hiç konuşmayan birisiydi. Daha iyi ya, varsın konuşmasın. Hasan ona konuşuyor konuşuyor başını şişiriyordu çocuğın.

İnsanın, böyle hiç konuşmayan bir arkadaşı olması, bıkmadan usanmadan da onu dinlemesi ne iyi.

Hasan bir esriklikte, mavi yağmurcuk kuşunda, havada dönen kartallarda, çingiraklıyılanlarda, bir de Salihte kendini unutmaya ölürdü.

Önce bir çıtırtı geldi dışardan. Babası kulak kabarttı, elindeki kaşık bir süre öyle kalakaldı. Anasına baktı, anası başını sofraya eğdi. Hasan her ikisini de izliyordu. Sonra babanın durmuş eli işledi, çenesi oynadı. Çıtırtı gittikçe yaklaşıyordu. Sonra birden kesildi. Geceydi, yer sofrasında baba, ana, oğul yemek yiyorlardı. Sofrada tarhana çorbası, kızarmış tavuk, bulgur pilavı vardı. Üstünde yağ ışıldayan. Hasan o günkü bulgur pilavının kokusunu hiç unutamıyor.

Pencerede bir ışık çaktı söndü, çaktı söndü, çaktı... Sesleri sonradan duydu Hasan, ona öyle geldi. Kurşun sesleri allak bullak etti ortalığı. Bir duman içinde kaldı sofraya, anası, babası... Babasının çığlığını duydu. Anası bir kere bağırdı, sonra her şey sustu. Duman çekildiği, Hasan kendine geldiği zaman Anavarza kayalıklarından kurşun sesleri geliyordu, cıv, cıv, cıv... uza-yarak, yankılanarak... Köyün içinden de boğuk, uğultuya benzer gürültüler geliyordu. Kanı gördü. Babası yüzüstü kapanmıştı sofraya. Saçları bulgur sahanının içine düşmüştü. Çok kan akıyordu babasından, fişkirir gibi.

İçeri giren adam, adamın yalnız kara, şaşkın gözlerini anımsıyor Hasan, anasını elinden tutmuş, duman içinden çekip almış götürmüştü. Hasan yerinden hiç kıpırdıyamıyordu. Gözünü babasına dikmiş durmadan akan kanını seyreyliyordu. Anavarza kayalıklarından kurşun sesleri, yankılanan uğultular geliyordu. Sonra evin içini birdenbire kadınlar erkekler doldurdular çığlık çığlığa. Babasının öldüğünü büyükanası ağlarken anladı. Bir şeyi daha anlamaya çalışıyordu. Bu işler hep anasının yüzünden olmuştu. Sabaha kadar bir köşede büzüldü kaldı. Hiç uyuyamadı. Ömründe ilk olarak uyumuyordu. Uykusuzluğun, uyuyamamanın ne olduğunu ilk olarak öğrendi, insanlar gidiyorlar, geliyorlar, ağlıyorlar, bağıyorlar, bir yer-

lerde kurşun sesleri, uğultular, bir yalın parçası uzayıp kısıyor... Uzuyor...

Daha tanyerleri yeni ışımıştı... Köyün alanına bir ölü getirdiler attılar. Ölünün ölü gözleri dün geceki gibi şaşkınlıkla açılmış öyle ölü ölü bakıp duruyordu. Hasan bu ölüyü tanıyordu. Abbastı bu adamın adı. Anasının köyünden olurdu. Öyle kanlar içinde yatıyordu, köyün orta yerinde. Hasan yeşil sinekleri gördü ilk olarak. Şimdiye kadar bu yeşil sinekleri neden hiç görmemişti. Ölünün kanlarının üstünde dolaşıyorlar-

dı, bir hoş, vızıltısız, yeşil, acı, keskin, bıçak ağzı gibi. Hasan bıçak ağzının keskininden çok ürkerdi. Bir ustura ağzı görse bakamaz, kusacağı gelirdi. Keskin bıçaklar mı, uuuuuuy! Anasını da getirdiler alana. Amcaları durmadan onu dövü-

yorlardı. Yüzü gözü yırtılmış, ak başörtüsü, saçları, yüzü kan içinde kalmıştı. Fistanı paramparçaydı, kanlıydı. Köylüler, kadınlar, erkekler, çocuklar, önüne gelen anasına vuruyor, ona tükürüyorlardı. Hasan bir baktı iki baktı, nasıl oldu kendisi de bilmiyor, anasını dövenlerin üstüne saldırdı. Amcasının elini ısırıp kemiğe kadar dişlerini indirdiğini ona sonradan söylediler. Gene sonradan anlatılanlardan anımsıyor. Deli gibi olmuş, durmadan durmadan anasına vuranlara vuruyor, tükürenlere tükürüyormuş. Büyük amcası onu bir tekmeyle yere sermiş. Bunu da ona sonradan anlatmışlar, anası büzüldüğü yerden bir ok gibi fırlamış oğlunun üstüne atılmış, dün akşamdan bu yana ağzından ilk olarak bir ses çıkmıştı: "Oğluma kıymayın." Sonra kalabalığa dönmüş, dimdik: "Ben öldürmedim Halili, ben öldürmedim kardeşinizi..." Yerdeki yatan Abbasi göstermiş: "İşte bu öldürdü onu, o da öldü işte," demişti. Varmış Abbasın başucunda durmuş onun açık kara gözlerine bakmış bakmış, "eyvaaaaah, Abbas," demiş. "Eyvaaaaaaah, kadrini kıymetini bilmediğim," demiş... Sonra da hiçbir yana bakmadan evine yürümüş.

Köyden birkaç ev yanmıştı, kül oluncaya kadar. Gece sabaha kadar ortalık apaydınlık olmuş, ışıktta taa Anavarza surları bile gözükmişti.

Sonra candarmalar geldiler. Bir subay çizmelerini biribirine vura vura emirler verdi. Bir de doktor geldi, orada dut ağacının altında ak bir gömlek giydi. Doktorun donuk, soğuk gözleri vardı. Orada dut ağacının altında Abbasın ölüsünü soydular, bir taş teknenin üstünde doktor Abbasın ölüsünü koyun parçalar gibi kesti biçti, sonra da yerli yerince çuvaldızla geri dikti. Hasanın kusacağı geldi.

Amcası anasını tutmuş sürüklüyor, parçalanan ölünün yanına getirmeye çalışıyor, anası gelmiyordu.

"Gel gör orospu, gel gör..." diyordu, "gel gör kardeşimi öldürttüğün adamın ölüsünü... Gel orospu, gel gör... Ne halde senin oynaşın, pezevenğin, gel gör.." Anasını yerde, tozların içinde sürüklüyordu. Candarmalar, Candarma Yüzbaşı durmuşlar onu böylece seyreyliyorlar... Anası hiç çıt bile çıkarmıyor. Salt gelmemekte direniyor.

Ağıtlarla, türkülerle babasını gömdüler. Büyükanası yataklara düştü. Yatalara düşmeden önce üç oğlunu çağırdı:

“Oğlumun kanlısı Abbas kafiri değil, oğlumun kanlısı Esmedir,” dedi. “Varın temizleyin kanınızı. Belki ben bundan sonra bir daha kalkamam, oğlum Halilin kanını yerde koyarsanız bu dünyada da öteki dünyada da ak stm size haram olsun. Oğlumun kanlısı Esmedir.”

Hasanı hapisanede tanıdım. Gece getirdiler. Bütün mahpuslar onun başına birikiştiler, "geçmiş olsun, geçmiş olsun..." Hasan ağzını açamıyordu. Çenesi kenetlenmişti. Mahpuslar ona su, çorba, bir şeyler vermek istediler, o ne konuştu, ne de ağzını açıp bir şey yiyebildi. Orada, kalabalığın ortasında birden başı önüne düşüverip uyuyuverdi.

Olaydan sonra Hasan kaçmış. Kaçıp Anavarza kayalıklarına sığınmış. Bütün köy onu üç gün üç gece aramışlar bulamamışlar. Sonra Hasanı kendi köpeği ele vermiş. Köpeğini salıvermişler Anavarza kayalıklarına, köpeği onu bir eski Roma sandukasının içinde bulmuş. Hasan kaçınca taş sandukaya girmiş, sandukanın kapağını da gücü yettiğince üstüne çekmeye çalışmış, üç gün üç gece kıpırdamadan bu sandukanın içinde kalmış, yerinden kıpırdamamıştı. İşte onu orada köpeği buldu, onu orada köpeği bulmasaymış kim bilir daha ne kadar orada kalırmış Hasan.

Bir candarma ona bir tokat attı. Köylüler ona korkuyla baktılar. Köylerden geçerlerken köylü kadınlar, çocuklar, erkekler yollara çıkıp ona bakıyorlardı. Bir tuhaf hayvana bakar gibi. Herkes ona kutsal, bir tuhaf, korkulu, lanetli, ürkütücü bir yaratığa bakar gibi bakıyordu.

Hapisanede de öyle bakıyorlardı. Hasan kimseyle geldiği günden bu yana bir tek sözcük konuşmamıştı. Onunla konuşmak isteyen, ona öğüt vermek isteyen çok kişi çıkmıştı, Hasan oralı bile değildi. Sanki Hasan bu hapisanede de değildi. Kendisi burada, bir kabuk gibi, yüreği düşüncesi bambaşka bir yerde öyle bomboş dolaşıyordu ortalıkta. Yemek yemeye daha yeni başlamıştı. Gözleri büyümüş, yüzü uzamıştı. Gittikçe de uzuyordu. Boynu uzun, kulakları büyüktü. Derisi üstünden akıyordu. Giyitleri de ona çok bol geliyordu. Hiç kimseden bir şey istemiyor, hiç kimseye bir şey söylemiyor, sormuyordu. Küçücük bir maltızda sabah akşam çorbasını kaynatıyor, tek başına yüzünü duvara dönüp, kocaman bir ekmekle çorbasını kaşıklayıp bitiriyordu. Aşağı yukarı köylüleri, amcaları, akrabaları her gün onu görmeye geliyorlardı. Hiç kimseyle bir tek sözcük bile konuşmuyor, yalnızca boynunu büküp candan yürekten bir havayla karşısındakini dinliyordu. Bir iki kere de ben onunla konuşmak istedim, şöyle bir baktı bana, sonra gözlerini yere indirdi çektı gitti.

Onun üstüne her gün yeni bir hikaye geliyordu hapisaneye. Her mahkum bu hikayeleri koğuştta, onun duyacağı yerde anlatmayı kendine ödev sayıyordu. Çocuk, hikayeleri dinliyor dinliyor, yalnızca birkaç kere kirpiklerini oynatıyor üst üste, başkaca hiçbir yeri kıpırdamıyordu. Yüzü donmuştu, yüzünden hiçbir şey anlayamazdın. Gözleri hep yerdeydi. Dudakları kıvrılmıştı. Kulakları kocamandı, öyle yelken gibi kafasının uzağında duruyorlardı, yukarı uçları aşağı doğru eğilmiş.

Yüzünde kara sarı bir renk arada bir değişiyordu.

O mahpuslarla konuşmadıkça mahpuslar onun üstüne varıyorlardı. O kadar çok da varamıyorlardı. Çocuğun macerası, duruşu, bakışı, ağırbaşlılığı onları derinden korkutuyordu. Korkuyla, saygıyla, ürkerek yaklaşıyordu ona en yırtık, en soyтары mahpus bile. Bazı bazı Lütfi gibi iğrenç bir herif onun karşısına geçiyor, ağzına geleni söylüyordu çocuğa. Böyle durumlarda çocuk hiç bozmuyor, kendisine ağır söyleyen kişinin gözlerinin içine gözlerini dikeyor, o konuştuğu sürece bakışlarını onun gözlerinin içinden ayırmıyordu. Adam abuk sabuk konuşuyor, konuşuyor, sonra bakışlarından rahatsız olup Hasanın yakasını sözünü bitirmeden bir pişmanlık içinde bırakıyordu.

Ona en çok musallat Lütfiydi. Lütfi bütün insanlık duygularının, insanda ne ki iyiyse dışında kalmış, inanılmaz hayasızlıkta birisiydi. Bir onursuzluk, inançsızlık, yırtıklık, hiçbir kutsallık tanımama deliliğindeydi. Önüne gelene dalkavukluk eder, dalkavukluk ettiği kişi dışını geçireceği birisiyse tam arkasından başlardı o adamla kavgaya.

Hasanı izliyordum, Lütfi işinde. Ne yapacak, diye de merak ediyordum. Bir keresinde sustu, ikisinde sustu, üçüncüsünde. Hasan, Lütfinin ona çatmalarında o konuşurken gözlerinin içine bakmıyordu, yere bakıyor, öylece duruyor, düşünüyordu.

“Solucan, katil... Kanlı, it oğlu piç. Sen bir piçsin. Senin piç olduğunu bu hapisanede bilmeyen var mı? Bir insan piç olursa piçliğini bilir. Bir piç adam bu dünyada yaşarsa... Bir piç adam... Seni öldürecekler ulan piç oğlu. Senin gibi eli bileklerine kadar kana batmış birisinin bir gün bile yaşaması insanlık için bir ayıp iştir, çirkin adam. Çirkin oğlu çirkin adam. Kıytırık. Domuz taşağı, kokarca oğlan. Aaaah, seni adamdan saymasa Hükümet şimdi senin şu boğazını sıkıverir, gözlerini pörtletir senin leşini yere sererdim şuraya, sonra da şu duvarın üstünden dışarıya, köpeklere atardım ölünü. Köpekler de seni ne güzel yerlerdi. Yerlerdi de sonra bir güzel sıçarlardı şuraya... Köpek boku. Köpek boku. Bir kanlı gibi kurularak, kostaklanarak geziyor hapisanede, herif kanlı olmuş da, tuuuh, senin boyun devrilsin uyuz oğlu uyuz.”

Lütfi, köpürmüş, ağzından köpükler saçarak, kendisini öfkesine kaptırılmış veryansın ediyordu Hasana. Bütün mahkumlar, tutuklular başlarına birikmiş Lütfinin ağza alınmadık sövmelerini dinliyorlardı. Hasan sonunda bir iki kere ayağını yere vurdu, sonra kendi yöresinde döndü, geriye dönmeye kalktı. Lütfi karşısına geçti, yağmur gibi indiriyordu sövmeleri çocuğun suratına. Hasan terliyordu. Terledi terledi. Bir ara başını kaldırdı Lütfiye baktı, Lütfiye bakmasıyla elinin şalvar cebine girmesi bir oldu. Cebinden bir sustalının çıktığını, sustalının çat diye açıldığını, Hasanın Lütfinin üstüne atıldığını ancak görebildik. Lütfi nasılsa, inanılmaz bir atiklikle Hasanın elinden kurtuldu, kaçmaya başladı. Hasan elinde bıçak onun arkasından koştu. Hapisane avlusunda Lütfi kaçıyor Hasan kovalıyordu. Bu kovalamaca ne

kadar sürdü, bilemiyorum. Hasan kovalıyor, Lütfi arada dönüyor Hasana yalvarıyordu. Hasan bir iki sefer yetişecek oldu Lütfiye, bıçağı bir iki kere sırtına savurdu, bıçak ancak onun kırk yamalı ceketini kesip geçti. Lütfi yoruldukça imdaaat, diye bağıyor, yalvarıyordu Hasana ağza alınmaz yalvarışlarla. Sonunda Lütfi bir koğuşa kaçıp kapıyı arkasından kapatıp, yalvardığı çocuğa yeniden ağza alınmaz küfürlerle sövmeye başladı. Hasan kapının ağzında durdu durdu, sonra da oradan ayrıldı, gitti, avlunun en uzak köşesine duvara belini verip oturdu. Sustalısını daha kapatmamıştı. Öfkeyle elindeki bıçağı bakıyordu.

Bu olaydan sonra Lütfi bir daha Hasanın yanına bile yaklaşmadı.

Bu sefer içerdeki Ağalar Lütfiyi bana musallat ettiler. Önce bana olmadık dalkavukluklar yapan Lütfi bir gün geldi yanıma, ben de Lütfi benden bir şey isteyecek sandım:

“Buyur Lütfi,” dedim, bir sigara uzattım.

“Senin gibi köpeğin sigarasını ancak senin gibi piç oğlu piç köpekler içer,” dedi.

Hiç beklemiyordum, şaşkınlığım geçtikten sonra Lütfiye vurmamı bekliyorlardı. Ondandır koparacaklardı. Birden Hasanın önüme atıldığını gördüm:

“Dur Ağa,” dedi. “Ben bu ite çattığıma bin pişman oldum. Bu köpekten de aşağı köpeğe uyma,” dedi.

Hasan ilk olarak konuşuyordu.

Bundan sonra Hasanla arkadaş olduk. Hapiste kaç ay kaldık şimdi iyice anımsayamıyorum, kaldığımız sürece Hasan benden başka kimseyle konuşmadı. Bir de Camuşçu Hasanı seviyordu. Camuşçu Hasan eski mahpushaneciydi. Hasanın uzaktan falına bakıyor bana iletiyor, ben de Hasana söylüyordum. Hasan fallardan kıvançlanıyor mu, yoksa değil mi hiç belli etmiyordu. Hasanı seviyordu. Bunu her sözünden, Hasandan her konuşuşundan anlıyordum. Camuşçu, Hasan derken ta yürekten söylüyordu.

Hasanla bir köşeye çekiliyor, o anlatıyor ben dinliyordum. Kuşkulu Hasan, alay mı ediyorum, onu küçümsüyor muyum diye her an tetikte, benim her kıpırdanmamı, her devinimimi gerilmiş izliyordu. Ben renk vermiyordum. Onu anlıyor, yürek-

ten de dinliyordum. Konuşkan bir çocuktuktu Hasan, ama yıllar yılı konuşmamayı öğrenmiş, kendini eğitmişti. Susmanın büyük ustası olmuştu. Konuşunca da, adamını bulunca da ver-yansın ediyordu konuşmaya.

Hasan hiçbir şeyden korkmuyordu. Ölüm onun için bir cennet bahçesiydi. Sustalısını elinden almamışlardı. Hasan gibi insanlara, her şeyi göze almış, ölümün öte yanına düşmüş, ölümün tarlasında, ölümden yaşayan yürekli insanlara yaklaşmak, kim olursa olsun, candarma, eşkıya, katil olsun, isterse en yürekli olsun, kolay değildi. Hasana ancak, Hasan gibi yaşamın ötesine, ölüme düşmüş insanlar yaklaşabilirler, onunla aynı ip-te oynayabilirlerdi.

Hasan yüzünden, Hasanın arkadaşlığı yüzünden bana da dokunanlar, laf atanlar kalmamıştı. Birisi bana şöyle, en yeyni-sinden bir laf atacak olsun, Hasanın öldürücü bakışlarını üstünde buluyor, ne yapacağını şaşırıyor, hemen yanımızdan ayrılıyordu.

Hasan istese, bu kanlı katillerin içinde bile, bu zayıf bedeniyle, bu incecik, kopacakmış gibi duran boynuyla mahpushaneninin dayısı olabilirdi.

Hapisten çıktıktan sonra bile Hasanla ayrılmadık. İkimiz de aynı günde çıktık içerden. Bir ay sonra ben onun köyüne gittim, onun konduğu orada on beş gün. Hasan köyde de kimseyle konuşmuyordu. Ne büyükanasıyla, ne amcaları, ne amcalarının çocukları, ne de akrabalarıyla. Hiç kimseyle konuşmamaya yemin etmiş gibiydi.

İkide birde de:

“Sen çıkmasaydın karşıma, ben insanlığı unutmuş gitmiş-tim,” diyordu.

Dostluğumuz uzun sürdü, sonra da biribirimizi yitirdik.

Babasının yası uzun sürmedi. Anası, hiçbir şey olmamış gibi kendi işinde gücündeydi. Babasının çok tarlası vardı. İki traktörü, bir batosu, bir kamyonu, arabaları, atları, tohum makinaları vardı. Pamuk, susam, buğday, çeltik tarlaları Çukurovada dönümlerce uzanıyordu. Esmeye kocası öldürülür öldürülmez hemen işe koyuldu, işini bir güzel ele aldı. Esmeye okur-yazardı, üstelik de köylerinde ilkokulu bitirmişti. Becerikliliğini hemen gösterdi. Kimseye, amcalara, akrabalara bir gereksinme duymadığını, duymayacağını da hemen gösterdi.

Halilin vurulmasından bir ay mı, iki ay mı sonra ne, büyükanası Hasanı çağırdı:

“Gel,” dedi, “gel kadersizim, kimsesizim, kadersiz oğlumun muratsız oğlu gel.”

Onu gözyaşları içinde kucakladı. Hem ağlıyor, hem ağıt söylüyordu yanık güzel sesiyle. Ona parlak bir çift ayakkabı uzattı, bu sabah amcası Kozandan getirmişti. Ortanca amcası Mustafa babasını çok severdi, kendisini de. Sonra nakışlı bir bohçadan giyitler çıkardı, lacivert. Bunu da büyük amcası İbrahim getirmişti. İbrahim onu severdi, canından da çok. Hele bir

giysindi Hasan da ayakkabılarını giyitlerini, büyükanası görsündü. Hasan hemen soyundu, yeni giyitlerini, ayakkabılarını giydi.

Büyükanası yaşlıydı ama güzeldi. İnce uzundu. İnce bir çenesi, çok büyük çekik kara gözleri vardı. Oğlu, Hasanın babası öldürüldükten sonra yüzü gülmemişti. Gece gündüz köyün içinde bir yas gibi dolanarak ağıt söylüyordu. Oysa ne güleç bir insandı büyükanası. Hasan onu hep güler görmüştü. Bu hallerini, ağıtlarını, dağ gibi bir oğlu öldürülmüşse de yadırgıyordu.

Giyinip kuşandı. Büyükanası onu seyrederken ilk olarak güldü, yüzü ışıdı. Karanlık, ağlamsı yüz ona hiç yakışmıyordu.

Hasan bunu ona söyledi.

Büyükanası içini çekti.

“Aaaaah, yavrum, Halilimin tek yadigarı, analık batsın,” dedi. “Yüreğim yanıyor. Analık batsın, analık başka. Oğlumun öcü alınmadan ben mezara giremem. Girsem de mezarımda duramam. Durursam da kemiklerim çatır çatır eder, çatır çatır etmezse de gözlerim açık gider. Oğlum öldürten gözümün önünde dolaşır durur. Dolaşır durur da bağımlı ezip durur. Üstelik de gül gibi yavrusunu bırakıp da evlenecekmiş. Kuyruk sallaya sallaya oğlum öldürttü. Şimdi de gül gibi babayiğit torunumu kahrından öldürtecek. Daha oğlumun mezarının toprağı kurumadan evlenecekmiş. Ben, dedim ki amcalara, Mustafa'ya, İbrahime, ben dedim ki onlara, o varsın evlensin, benim torunum, dedim, benim Halilimin oğlu, benim babayiğidim, o

babasına çekecek, üstelik de o babasına benzer. Babası gibi babayığit olacak. Anası evlenirse benim torunum, kara gözlüm hiç gider de babalıkla birlikte yaşar mı? Benim oğlum Hasanım hiç üvey baba sultanı altında yaşar mı? Benim oğlum hiiiiç... Benim oğlum gider de, babasının kanlısı bir avradın, babasının yatağına bir yabancıyı sokacak, sokan bir avradın yanında boynu bükük yaşar mı? Benim torunum..."

Ağlayarak, ağıt yakarak Hasanın boynuna sarıldı, ona izin verdi,

Hasan oradan ayrıldı ama allak bullaktı. Büyükanasının dilinin altında bir şeyler vardı, vardı ama neydi. O sözlerle düpedüz anasını kastediyordu. Babasının katilinin anası olduğunu söylüyordu düpedüz.

Eve geldi, anasını eskisinden de sevinçli buldu. Gülüyor, yanaşmalara emir veriyor, traktörcüye bir şeyler söylüyordu. Hiç oralı değildi. Ama Hasan bugün anasının yüzüne bakamıyordu. Anası, onu bir aralık kucaklayıp öpmek istedi, Hasan onu itti. Giyitlerini çok beğendiğini söyledi. Çok yakıştığını da... Ayakkabılarını da beğenmişti. Coşkuyla Hasanı bir daha kucakladı, Hasan buz kesildi. Esmeye, bir daha kucakladı oğlunu. Hasanın tüyleri diken diken oldu. Esmeye, oğlunun halini anlamakta gecikmedi. Durdu, uzun uzun Hasana baktıktan sonra içini çekti:

"Eyvaaaaah," dedi, "eyvaaaaah Hasan... Eyvaaaaah!"

Yüzü ölü yüzü gibi apaktı.

Öğleden sonra amcası Mustafa geldi eve, ona bir kundağı sedefli tüfek getirdi. Çok güzel, eskiden kalma bir tüfekti.

"Bu tüfeği sana getirdim Hasan. Bu tüfek senin dedenin tüfeğidir. Deden vasiyet etti, dedi ki, bu tüfeği ocağımızın öcünü alacak ocağımızın ilk yiğidine verirsin. Bu tüfeklen hem av av-

lar, hem de istersen ocağımızın öcünü düşmanlarımızdan alırsın. Haydi gidelim de ilk olarak benim yanımda kullan tüfeğini.”

Aşağı indiler, Anavarzanın burnuna, Ceyhan ırmağının kıyısına vardılar.

Mustafa, kırma tüfeğe bir kurşun sürdü:

“Al,” dedi, “al Hasan, al da sık şu ak taş. Bakalım vurabilecek misin?”

Güzel giyitleri, ayakkabısı, bir de sapı sedefli tüfeği, sapı değil, kundağı sedefli tüfeği çok sevindirmişti onu. Hiç böyle bir şey beklemiyordu amcalarından. Anasına düşman gibi bakıyorlardı onlar. Ellerinden gelse onun yüzüne bakmayacaklardı ama... Büyükanası hiç mi hiç adını bile söylemiyordu onun.

Hasan tüfeği aldı, doğrulttu, ak taşın yakınından bir duman çıktı. Amca ona kurşunları uzatıyordu, o sıktıkça... En sonunda Hasan taşı ucundan vurdu. Amca belinden fişekliği çıkarıp Hasana uzattı:

“Al,” dedi, “bundan sonra sen kendin istediğini zamanla vurursun. Çok kullanmalısın tüfeği... Çok sıkmalısın ki, elin alışsın da çok vurasın... Nişancılık yalnız çok sıkmakla, çok kurşun harcamakla kazanılır.”

Hasan, sevinç içinde, tüfeği de ne güzel, durmadan da sıkıyor. Duman çıkartıyor taşlardan. Bir de güzel yankılanıyor ki kurşun sesleri Anavarza kayalıklarında.

“İstediğin kadar harca, ben Kozandaki dükkancıya tembih eyledim, sen ne zaman gider de istersen sana fişek verecek. Kalmazsa sen bana söyle ben sana istediğin kadar getirtirim. İyi bir avcı olur da turaç vurursan bana da turaç getir. Bir iyi avcı olur da üveyik, yağmurcuk kuşu vurursan bana da... Bir iyi avcı olur da tavşan vurursan, amcanı da unutmazsın...”

Hasan tüfeği, işlemeli fişekliği çok sevdi. Fişekliğin üstüne ipekle, sırmayla bir sürü nakış işlenmişti. Kurt, çakal, ördek, turaç, şaha kalkmış küçücük atlar, koca çangal boynuzlu geyikler, uzanıp uçarcana gerilmiş koşan cerenler... Bir de gülen bir çocuk... Tıpkı Hasana benzer.

Akşama eve döndüler, Hasan sevinçten dolup taşıyordu. Anasının boynuna sarıldı, onu kucakladı. Büyükanasından

döndükten sonraki hali yoktu. Her şeyi unutup gitmişti. Onun sevincine anası da katıldı. Ne iyi, ne güzel, amcaları Hasanla ilgilenmeye başlamışlardı. Bir de içine acı bir karamsarlık çökmüştü. Karamsarlığı gittikçe içini acıtıyordu. Hasan onun acısını yüzünden okudu, anasına acıdı. Vardı onu bir daha kucakladı öptü.

Anası:

"Mustafa," dedi amcasına, "buyur da bir yemek yiyin yiğeninle."

Mustafa bir şey söylemedi, başıyla bir olmaz işareti yapıp oradan ayrıldı.

"Ne dedi sana amcan?" diye sordu Esmeye Hasana.

"Hiçbir şey demedi," diye karşılık verdi Hasan.

"Ya büyükanan sana, büyükanan sana ne dedi?"

"Hiçbir şey demedi," dedi Hasan gözlerini onun gözlerinden kaçırarak.

O gece Hasan tüfeğiyle, fişeklikleriyle beraber uyudu. Sabah ışıır ışımaz da Anavarza kayalıklarına vurdu. Pat küt, sabahlardan akşamlara kadar artık Anavarza kayalıklarından tüfek sesleri geliyordu. Az bir sürede bütün köy bu kurşunları sıkanın Hasan olduğunu öğrendi.

On beş gün sonra Hasan elinde kocaman bir tavşanla geldi. Anası tavşanı bir güzelce pişirip oğlunun ilk avına amcalarını çağırdı. Amcaları avratları, çocuklarıyla yemeğe geldiler. Büyükanaya gelmedi.

Birkaç gün sonra da İbrahim amcası ona üç yaşında bir Arap tayı armağan etti. Hasan Arap tayına da tüfek kadar sevindi. Sevincinden birkaç gün de tay için gözlerine uyku girmedi.

Uzaktan kamyonlar geçiyordu tozularak. Tozlar bulutmuşçana yol boyunca asılıp kalıyorlardı. Traktörler tarlalarda homurdanıyorlardı. Pamuk ırgatları alaçıklarının önüne oturmuşlar, koza çekiyorlardı. Kütlüler ak öbeklerle ovaya yayılmıştı. Leylekler uzun boyunlarını, kırmızı gagalarını sündüre sündüre yaylanarak sararmış firezlerin arasında dolaşıyorlardı. Ha-

san çay boyunca yürüyordu. Yürüyor karmakarış düşünüyordu. Belki düşünmüyor düşlüyordu. Gözlerinin önünden hızla bulut gölgeleri kayıp uzaklara, mor Toros dağlarına akıyorlardı. Yanından yürüdüğü su durgundu. Üstünü tozlar, samanlar örtmüştü.

Hasanın boynu uzamış, kararmış, yaşlı adamların boynu gibi kırışmıştı. Kendi kendine konuşur bir hali vardı. Belki de düşünmüyordu. Kopuk kopuk bir şeyler. Birileri konuşuyordu. Belki bir köylü, belki büyükanası, belki Zala karı, belki amcaları, belki Elif kız, belki... İnsanlar konuşuyorlardı, o alıyor, o bırakıyor, o alıyor, öteki bırakıyordu. Baş döndürücü bir hızda geliyordu her şey... Yıldızlara kadar dinledi, dinledi. Hep dinliyordu.

Abbas geldi Esmenin arkasından. Bir daha geldi. Hapisten kaçmıştı. Esmeye ona yalvardı, git Abbas, diye. Hapise düştün sen. Her şey bitti. Abbas gitmedi. Biribirine bakıştılar kaldılar. Esmeye, birisi görecektir bizi, yarın gelsene Abbas, dedi. Abbas çekildi gitti. Elinde yepyeni bir mavzeri vardı. Tepeden tırnağa kadar fişekliklerle donanmıştı Abbas, Esmeye, Abbas sen dağa çekil, dedi. Abbas dağa çekildi. Abbas Esmenin sevdasından deli oluyordu. Esmeye de Abbasın sevdasından deli oluyordu. Abbas dağa çekildi gitti. Esmeye onun ardınca gitmedi. Devrisonun gün Abbas gene geldi. Dut ağacının gölgesinde durdu. Öyle dimdik, öyle upuzun duruyordu orada. Ay ışığı vardı, derin. Esmeye konaktan indi. Kocasını Halil uyuyordu. Esmeye, Abbasın yanına vardı. Git Abbas, dedi, bak çocuğum tam yedi yaşında. Bana acı, dedi. Seni de beni de öldürürler bunlar. Abbas gitmedi. Orada dut ağacının altında, gölgede, ay ışığının derinliğinde dikildi kaldı. Hiç konuşmuyordu. Tüfeğini omuzundaydı. Esmeye, öldürürler git, dedi. Abbas susuyordu.

Onun hapisten kaçtığını Esmeye duymuştu.

Abbasa vermediler Esmeyi. Abbas, Esmeye yüzünden üç kişiyi yaraladı. İki felç kaldı, birisi total. Abbasa çok gün verdiler.

Abbası ta Diyarbakır hapisanesine sürdüler. Esmeye aşık olmuştu Halil, Esme kendisini istemeyince bir gece onu altı kişiyle basının evinden zorla kaçırdı. Elini ayağını bağlayıp ırzına geçmek istedi. Esme direndi. Bir hafta sonraydı ki, ona afyonlu şerbet içirip öylesine muradına erdi. Ayıldığında Esme her şeyi anladı. Baş döndü, çok kustu. Kendinden utandı. Hep kanıyordu. Halil onu aldı evine getirdi, bir imam çağırıp hemen onu orada nikahladı. Sonra da daha o gün hükümet nikahıyla da nikahladı. Doktor getirdi Halil, doktor onun kanamasını durdurdu. Esme bir yıl ne kocasıyla, ne de köyden bir kimseyle konuşmadı. Üç kere geceleyin evden kaçtı, üçünde de yolda yakalayıp getirdi Halil. Anası, bu orospu sana hayretmez Halil, dedi. Bırak onu da evine gitsin, başına bir iş açacaksın bu sürtük yüzünden... Halil anasına güldü geçti. Zorlan güzellik olmaz Halil, yavrum, dinle ananı, dedi. Bir tanesi bunun yüzünden içerde yatıyor.

Sonunda Esme konuştu da. Her şeyi unutmuş gözüküyordu. Sanki bir yıl hiç kimseyle konuşmayan, sanki yatağa girince deli gibi bumbuz olan o değildi. Çocuğun doğması değiştirmişti onu. Çocuğundan başka hiç kimseyi düşünmüyor, çocuğundan başka dünyayı gözü görmüyordu. Gülüyor, eğleniyor, çalışıyordu. Köyde onu herkes sevmeye başlamıştı. Herkese, önüne gelene yardım ediyordu. Hastanın sayrının başından ayrılmıyor, köyde birisinin görülecek en küçük bir işi olsa Esme orada, onun yanında oluyordu.

Çocuk büyüdü, serpildi.

İşte Abbas geldi. Hapisten kaçmıştı. Abbas, Esme yüzünden, onun sevdası yüzünden bu yörelerde çok ünlenmişti. Herkes bu sevdayı en ince yerine kadar biliyordu. Dillere destan olmuştu bu sevda Anavarza ovasında. Abbasın sevdası üstüne çıkarılmış türküler daha söyleniyordu. Bu köyde bile söyleniyordu.

Esme, git Abbas, dedi, beni seviyorsan, bana sevdan doğruysa git bir daha gelme, dedi. Abbas, orada, dut ağacının altında sabaha kadar dikildi durdu. Esme de karşısında öyle dikilmiş kalmıştı. Gün ışıırken Abbas yürüdü, Anavarza kayalıklarına kadar çekildi gitti. O gözden ırayıncaya kadar Esme, ayaklarının burnuna dikilerek onu sonuna kadar izledi.

Bir ay kadar Abbas ortalıklarda gözükmedi. Esmeye her gece sabaha kadar bekleyip Abbası görmek istedi. Abbas gözüküyordu. Derken bir sabah Esmenin yüreği ağzına geldi. Gün ışıdı ışıyacaktı. Telaşla merdivenleri indi, Abbas, sen Anavarzaya git, beni orada bekle, gelip şimdi seni bulurum. Abbas hiç ses çıkarmadan yürüdü. Esmeye gün ışıyınca bir azık çıkını beline sarıp kayalıklara yöneldi. Köyden çıkarken kimse onu görmemişti.

Böylece bir ay, iki ay Esmeye Anavarza kayalıklarında mağaraya saklanmış Abbasın yanına gitti geldi. Bir keresinde Halil onu izledi. Nedense mağarada onları bulamadı. Abbas gördü onu. Vurmak istedi, Esmeye önüne geçti. Derken bir gün Anavarza kayalıklarını candarmalar sardı. Abbas candarmalarla bir gün bir gece çarpıştı. Sonunda candarmalar onu yakaladılar, kelepçeleyip karakola götürdüler. Yolda Abbas candarmaları kandırıp ellerinden kaçtı. Kaçar kaçmaz da geriye, Anavarza kayalıklarına döndü. Esmeye onun geleceğini biliyordu, bekledi.

Abbas gene dut ağacının altına geldi. Karartısı dut ağacının altında öyle dimdik durdu. Birkaç kere Hasan da gördü onu. Esmeye yanına vardı, kucaklaştılar.

Anavarza kayalıklarında gene kurşunlar patladı, iki candarma yaralandı. Halil de yaralanmıştı. Kürt Cerrah onun yarasını sardı. Uzun yüzlü, kara gözlü bir adamdı, hep gülüyordu. Olur böyle işler olur, diyordu.

Sonra gene bir gece, akşam ezanı okunmamıştı daha, bir tüfek patladı. Halil, Esmeye, Hasan yer sofrasına oturmuşlar yemek yiyorlardı, bir yalın sundü pencereden, bir kurşun sesi yırttı ortalığı, bir çığlık duyuldu, bir duman sardı, Halil sofraya ağzı aşağı kapaklanmıştı. Kanıyordu durmadan. Barut koktu her yan...

Sonra Abbasın ölüsünü getirdiler Anavarzadan... Sonra, sonra...

Abbasın ölüsünü köyün dışına attılar, köpekler parçalamış ölüsünü...

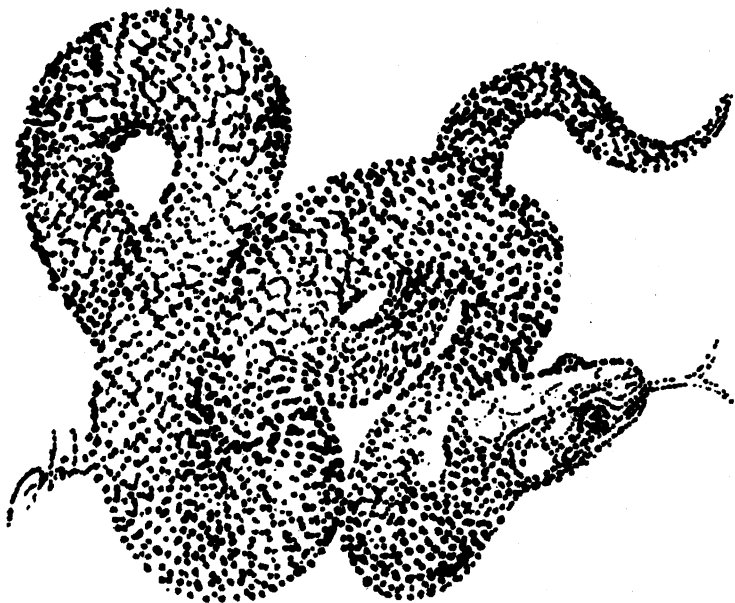
Köpeklere parçalamamış Abbasın ölüsünü Esmeye, bir gece yanına yavaşmalardan birisini almış, düşmüş yola. Köpeklerin ağzından Abbasın ölüsünü kurtarmış, bir çuvala koymuş, vur-

muş sırtına. Yanaşmayla birlikte Abbasın ölüsünü götürmüş Anavarza tepesine sabaha kadar derin bir mezar kazmışlar yanaşmaylan, gömmüş Abbasi oraya Esmeye. Bunu herkes duymuş.

Köyde kıyamet kopuyordu. Mustafa amcası tekmeliyordu Esmeyi. Orospu, orospu, kardeşimin kanlısı orospu, diye bağıriyordu. Seni yaşatmam, yaşatmam, ölüyü, o köpeğin ölüsünü nereye götürdün? Ya ölüyü vereceksin bana, ya canını. Esmeye ağzını açmıyordu.

Bütün köy bir ağızdan bağıriyordu. Kadınlar erkekler, yaşlılar, çocuklar Esmeye ağızlarına ne gelirse söylüyorlardı.

Köylüler, başta amcalar, en önde de büyükana, birkaç gün Abbasın mezarını bulmak için Anavarzayı aradılar, ne mezarını buldular, ne de Abbastan en küçük bir parçayı. Esmeye ağzını açmıyordu.

Kırmızı dili dışarda, bir köpek geldi durdu yanında. Su durgun, ölü, üstünü tozdan, saman çöplerinden, yapraklardan kaymak bağlamış, akıyor gibiydi. Yüzü kırış kırıştı. Yanında bitiverdi. Dudakları büzüşmüştü. Uzun inceydi. Güçlü çenesi inatçıydı. Oğlu vurulduğundan bu yana kara başörtü bağıyordu. Saçları kınalıydı, kırmızı bir parlaklık taşıyordu kara başörtüsünün altından. Elinde kalın kamıştan sopası vardı. Geldi yanına çöktü.

Uzakta Düldül dağı bakır renginde tütüyordu. Pıtırak kokuuyordu ortalık. Bir sıcak çağıldıyordu Anavarza kayalıklarından akarsuya doğru. Su gümüş bir buğuda sallanıyordu ötede. Uzaklarda uçuyordu, havaya asılı kalmış dalgalanıyordu eski bir yol gibi. Hasan ona hiç bakmadı. O konuşurken, bakmadan, öndeki tek sivri, kararıp sapsarı kesilmiş dişini görüyordu. İpek bir kuşak bağlamıştı kopacak gibi incelmış beline. Yüzü kapkaraydı. İpekli kuşağının saçakları kırmızı, yeşil, mavi ta dizine kadar dökülüyordu. Böylesi kuşakları ta kızlığından bu

yana bağlardı büyükana. Oğlu vurulduğunda tepeden tırnağa karalara bürünmüştü ya, bu kuşayı çıkaramamıştı. Ölümünde bile bu kuşak onunla olacaktı. Belki de vasiyeti böyleydi. Aradan bunca süre geçmiş, o Anavarza kayalıklarına düşmüş orospu gelinin sakladığı Abbasın ölüsünü arıyordu. Bulacak, o köpeğin ölüsünü köpeklere atacaktı. Bulacak onun ölüsünü kartallara yem edecekti. Bunun için çoluk çocuğa paralar döküyordu. Ha bulduk, ha bulunuyor diye, umutla günlerini dolduruyordu büyükana. Bir de gelin, bir de Esmey, oğulları adam olmamışlardı ki...

"Yaaaa, aslanım, yaaaa yiğidim Hasan, baban gibi bir babayığit yoktu koca Çukurovada. Baban değil de babanın yerine Mustafa oğlum vurulaydı, baban değil de babanın yerine İbrahim oğlum vurulaydı, baban da sağ kalaydı, babayığidim, Halilim, Halilim, yiğidim, işte o zaman göreydin sen. Baban değil bir kadını, o kadının obasını ordusunu, sütünü sülalesini siler süpürürdü. Senin de amcaların adam mı, baban vurulduğu gün, eğer onlar adam olsalardı, tutarlardı o gelinin sağından götürürlerdi Halilimin mezarının başına, alırlardı keskin usturayı ellerine, basarlardı boğazına usturayı... Kellesini bir yana, gövdesini bir yana atarlardı. Şimdi o gelin de, torunumun anası, torunum, senin anan olaraktan karşımda salınıp gezmezdi. Baban sağ olsaydı da anan olacak o orospu böyle yapsaydı... Leşini köpeklere, kartallara atardı senin baban... Senin baban gibisi var mıydı? Şu Anavarzanın kartallarına benzerdi. Bunlar batsın, şu emmilerin de adam mı? Aaaaah, sen büyük olsaydın, büyük olsaydın da elin bir tüfek tutsaydı, o anan olacak orospuyu, onu... Sen... sen, sen, sen Halilimin oğlusun. Halilim Binboğa kartalı gibiydi. Halilim Döldül şahini gibiydi, Halilim Aladağ doğanı gibiydi. Aaaaaah, Halilim..."

Hasan dinledi... Hiçbir yere bakmadan, yüzünde en küçük bir değişme olmadan, kıpırdamadan, gözleri kırış kırış kaymak bağlamış suda. Bir kelebek uçuyordu kocaman, kara mavi, bir kuş kadar, suya iniyor hızla gerisin geri havaya yükseliyordu. Hasanın gözleri kelebekte, bir iniyor bir çıkıyordu. Sonra kelebekler çoğaldı suyun yüzünde, mavi çiçek açmış bir çalıya doğru uçtular. Çalı gittikçe mavileşiyordu. Mavi kocaman kelebek-

ler top top gelip çalıya konuyorlardı. Çalı az sonra som maviye kesti, işlemeli mavi, kara, som mavi.

Büyükana ağlıyordu. Bir ağıt tutturdu ayağa kalktı... Halilim, Halil Beyim, diyordu. Çocuğun yiğit ama çocuk. Çocuğun var ama bir karış daha. Seni öldürenler senin evinde, senin çocuğun yanında, senin konağında, senin ekmeğinle malınla yaşayarak, senin mezarına basarak... Ben anayım, ben anayım, ben anayım, buna nasıl dayanırım... Ben anayım... Yürüdü Anavarza kayalıklarına doğru. Sesinden Anavarza kayalıkları yankılanıyordu.

Vardı, Anavarza kayalığına bir taşın üstüne oturdu, gün batıyordu, ağdını, derin, içten sürdürdü. Hasanın boğazına bir şey gelmiş tıkanmıştı.

Seni öldüren, diyordu büyükana, seni öldüren yakında evlenecek. Seni öldüren yatağına bir kötüyü sokacak babayığidim. Kimsem yok ki senin öcünü ala. Bir torunum var, o da senin oğlun, daha küçücük... Yoksa senin kanını yerde koymaz, ana da olsa, senin yatağına kimseyi sokmazdı. Şimdi senin gül yatağına, sevdiğin, seni öldürenin koynuna başkaları girecek. Sen orada çürürken bu burada, senin kanının üstünde keyfedecek. Kardeşlerin adam çıkmadı, bir avradı öldüremediler Halilim, Halilim, Halilim yiğidim... Haliliiiiiiim...

Oğlunun elinde de sedefli tüfek, diyordu. Oğlunun altında Arap taylorları, oğlunun belinde de gümüşlü hançer... Yazık, yazık ki, oğlun daha küçücük... Tüfeği kaldıramaz fıkara, bir kocaman avradı değil, bir karıncayı öldüremez fıkara...

Çılgılığı yankılanıyor, ağdı taaa aşığılara, ovaya kadar yayılıyor, kayalıklarda yankılanıyordu.

Gece olunca eve döndü. Anası önüne yemek koydu, yiyemedi. Anası onunla konuştu, öteki konuşamadı, çenesi kenetlenmiş ağzını açamıyordu. O gece sabaha kadar uyuyamadı, anasının yüzüne bakamadı.

Anası işkillenmişti. Konuşuyordu onunla. Söylüyor söylüyor, onu öpüyor kucaklıyordu.

Bir gün anasıyla Mustafayı konuşurken dinledi. Onun duyduğunu ne anası biliyor, ne de amcası.

"Senin hiçbir günahın yok bacım," diyordu Mustafa. "Gene de sen burada durma git. Seni öldürecekler bacım. Seni öldürmü-

yorum, diye anam benimle konuşmuyor. İbrahim de seni öldürmek istiyor ya, benden çekiniyor. Sen sağ iken hem de bu evde iken anam seni bırakmaz. Git bacı buradan. Malı mülkü batsın, çoluk çocuğu batsın... Sana haber veriyorum, kan dökülecek... Benim elimden bir şey gelmiyor. Halilin kanlısı seni biliyor bütün köy, bütün Anavarza yöresi... Sen burada kaldıkça... Ben bile seni öldürürüm bacım. Git buradan da canını kurtar. Bir daha bu evde kan dökülmesin. Dayanamayacağız bacım Esmeye. Ben seni öldürmezsem, seni benim oğullarım öldürür, ben öldürmezsem seni, seni İbrahim öldürür, İbrahim öldürmezse seni, anamın akrabaları, dayılarım, dayılarımın çocukları öldürür seni. Senin ölüm kağıdın boynunda asılıp durur. Seni kimse öldürmezse anam seni, kendi öz oğlun Hasana öldürtür..."

Esmeye, dingin, orali olmayan bir sesle:

"Öyleyse ben gideyim," dedi. "Oğlumu bana verin, mal da mülk de, her şey de sizin olsun, ben gideyim babamın evine. Hiçbir şeyinizi istemem. Oğlumu verin bana."

"O olmaz," dedi Mustafa. "Olamaz. Hasanı götüremezsin."

"Ben de gidemem," dedi Esmeye. "Hiçbir yere ben oğulsuz gidemem. Ondan ayırlamam."

"Sen Hasanı alamazsın, gidersen yalnız gideceksin. Hasanı sana vermezler. Ben de bacı sana yüreğim yandı da söylüyorum. Senin hiçbir suçun yok ya, seni öldürecekler. Senin ömrün kalmadı."

"Hasansız gidemem," diye diretti Esmeye.

"Sen bilirsin, öleceksin," dedi Mustafa. "Yazık değil mi sana. Daha da çok gençsin..."

"Gidemem," dedi Esmeye. "Oğlumu almadan yanıma, hiçbir yere gidemem. Gidemem," dedi Esmeye. "Nasıl giderim ki, ondan başka benim kimim kimsem yok ki..."

"Ben sana, ben sana söylüyorum," dedi Mustafa. "Senin burada ömrün azaldı. Biz insan içine çıkamaz olduk senin yüzünden. Seni öldürmekten kolay ne var," dedi Mustafa. "Halili sen öldürttün, sen öldürttün. Sen ölmeyince de bizim yüzümüze itler bile bakmaz," dedi Mustafa.

"Elini ayağını öpeyim Ağam, ben Hasansız hiçbir yere gidemem. Ölürsem de oğlumun yanında ölürüm. Oğlum yanıma"

dayken ölürüm daha iyi... Oğlum yanımda yokken yaşamak-tansa, oğlum yanımdayken ölmek daha iyi..."

Mustafa ayağa kalktı. Uzundu, genişti omuzları, yüzü bü-yüktü. Gözleri kanlıydı. Hasan ondan korktu. Üstüne üstüne geliyordu. Gecede daha da büyüyordu. Biliyordu, anasını öldü-receklerdi. Mustafa amcasını çok sevdi. Anasını kurtarmak isti-yordu o.

Bundan sonra, köyde, evde bir suskunluk başladı. Ne büyükanası, ne köylüler, ne Zala, ne de bir kimse anasından hiç söz etmedi. Babası öldü öleli onun üstüne böyle bir suskunluk olmamıştı.

Suskunluk belki on gün sürdü. Anası sabaha kadar saçları-nı tarıyor, düşünüyor, ürküyordu. Ürkek ürkek dolaşıyordu evin içinde. Tepeden tırnağa korkuya kesmişti.

Geceydi, bir tekmeyle kapıları açıldı. Üç kişi üç yerden odanın içine ateş ettiler. Anası odada yoktu. Elektrik fenerleri odayı tarıyor, yataklara kurşun yağdırıyordu. Hasan odanın köşesine sinmiş donmuş kalmıştı. Hiç kıpırdayamıyordu. Ada-mın birisi onu gördü. Böğrüne zorlu bir tekme savurdu.

"Orospu kasığında yatmış, orospu kasığında, babasının kanlısının kasığında yatmış aşağılık oğlan..."

Böğrüne var gücüyle bir tekme, bir tekme daha savurdu.

"Nereye kaçtı orospu anan?" diye sordu.

Hasan konuşmadı.

"Kuşun kanadının altına saklansa da, yılanın deliğine girse de orospu anan öldürülecek. Bugün bulamasam da, bulacağım, bulup onu parça parça edeceğim. Yiğenim Halilin kanını bir orospuda bırakmayacağım. O yaşadıkça şimdi yiğidim Halilin kemikleri mezarında çatır çatır ediyordur."

Hasan ses çıkarmadı ama, kim olduklarını biliyordu. Nere-den geldiklerini de biliyordu. Büyükanasının dağlardaki akra-baları, kardeşleri, kardeş çocukları olacaktı bunlar. Hepsi kan içiciydi bunların.

Bütün evi aradılar Esmeyi bulamadılar, Hasana her biri öl-dürücü birer tekme sallayıp:

“İşte bu da insan mı?” dediler. “Babasını öldüren bir avrada yüz yüze, can cana yaşıyor. Domuzdan aşağılık bir soymuş, bu soy,” dediler, çıktılar gittiler.

Esmeye, onların ayak seslerini daha avluda duymuş, odadan yavaşça süzölmüş köyü çıkmış karakola doğru koşmaya başlamış, varmış karakola, durumu olduğu gibi anlatmıştı.

Sabahleyin on beş candarmayla birlikte köye geldi Esmeye. Kimseyi bulamadılar. İş savcılığa kadar duyurulmuştu.

Esmeye ardını bırakmadı bu gecenin.

Savcılığa arzuhal verdi: “Beni kayınlarım öldürecekler. Ben öldürülürsem, kanlım kayınlarımdır, bunu böyle bilesiniz,” dedi.

Bu arzuhal bütün köyde, bütün Anavarza yöresinde duyuldu.

Büyükana:

“O, ölecektir,” dedi. “Ben ölmeden, o demir sandığa da girse ölecektir.”

Esmeye de biliyordu erinde gecinde bir gün öldürüleceğini.

Korkular içinde, sabaha kadar uyumuyor, saçlarını tarıyordu yatağın içinde.

Bu arada Mustafa birkaç kere daha geldi Esmeye gece yarısı, kimsecikler görmeden.

Yalvarıyordu Esmeye. Elimizi kana bulama, diyordu. O kadar kan döküldü ki bu köyde, kanda boğulacağız. Git bacı, git bacı, diyordu. Nolursun git de bizim elimizi bir daha kana bulama. Sen yaşadıkça biz ölüyoruz. Gözümüzün önünde kardeşimizi oynasına öldürttün, ne olursun git bacı.

Öldürün, diye meydan okuyordu Esmeye. Ben oğlumsuz bir yere gidemem.

Oğlunu da sana kimse vermez, diyordu Mustafa. Oğlumsuz gideceksin Esmeye bacı.

Gidemem, diyor kesip atıyordu Esmeye.

Bir gece yatağın içinde gene saçını tarıyordu Esmeye. Elleri durdu, tarak saçında asılı kaldı. Hasana döndü baktı. Hasan da ona bakıyordu. Göz göze geldiler. Esmeye yataktan fırladı, zaten giyinikti, doğru sandığa gitti açtı. Hasan da anasıyla birlikte kalkmış giyinmişti. Kalkmış giyinmiş tüfeğini eline almıştı. Sandığın içi açılınca yaban elması koktu. Anası çabuk

çabuk sandıktan aldıklarını bir bohçaya doldurdu, hemen yola düştüler.

Sabaha kadar yürüdüler. Bozkuyuyu aşmışlardı. Dikenliye bir düşselerdi, iş tamamı, ormanda saklanırlardı. Ormanda onları kimsecikler bulamazdı. Bozkuyu yöreleri çıplaktı. Tabak gibi bir açıklığın ortasındaydılar.

Arkadan tozu dumana katmış atlılar göründü. Bir koyağa girip küçük bir çalılığa saklandılar sözüm ona. Atlılar geldiler elleriyle koymuşlar gibi onları çalılığın içinde bulup çıkardılar. Atlıların arasında Mustafa da vardı. Hasanı tutup Mustafanın terkesine koydular. Hasan hiç ses çıkarmadı.

Mustafa:

“Şimdi sen güle güle, istediğin yere git Esmeyi,” dedi.

Atları gerisin geri kırbaçladılar.

Hasan çok yorulmuştu, konağa gelir gelmez hemen uyudu. Zaten atın üstünde uyumuştı. Konağa geldiklerinde bir an uyanmış ayakları ayaklarına dolana dolana gelmiş, konağın merdivenlerini çıkınca oraya yığılıp kalmıştı, direğin dibine.

Hasan uyandığında büyükanası o acıklı sesiyle gene ağıt söylüyor, oğlunun kanlısı Esmeyi beddualar ediyordu.

Hasanın kulağına bir yerlerden, “o gerisin geri gelmiş Hasanı elinden aldırınca,” çalındı. İçi içine sığmadı, hemen koştu evlerine. Evleri zaten konağa bitişikti. Avlunun öteki köşesindeydi.

Esmeyi onu görünce sevindi, kucakladı. Hasan gene de onun yüzüne bakamadı.

Karşıdaki konaktan daha büyükananın ulumaya benzer ağıtları, bedduaları geliyordu.

Bundan sonra da iyice bir sessizlik oldu uzun bir süre köyde. Esmeyi aşağı yukarı kimse konuşmuyor, ona kimse bakmıyordu bile. Bu köyde Esmeyi diye birisi yaşamıyordu, öyle birisi yoktu, bu köye böyle birisi ne gelmiş ne gitmişti.

Yalnız Hasanın başı beladaydı, nereye gitse, ne yapsa, nereye baksa hep büyükanası karşıındaydı. Hep bir ağıtla, bir sevgiyle, bir bedduayla karşılıyordu onu. Sonra köylüler, çocuklar, yaşlılar gençler, her yerde, kulağının duyabileceği her durumda ondan, babasından, babasının kanlısı anasından, yanıp yakılan büyükanadan konuşuyorlardı.

Köy uyumuştı. Bir tek horoz üç kere öttü, o da sustu. Bir köpek delirmiş gibi durmadan uluyordu. Esmeye oldum olası köpek ulumalarından korkardı. Bir köpek uluması duysa tüyleri diken diken olur, dualar okurdu.

Hasan karanlıkta konuştu. Anasının karartısını bile görmüyordu karanlık odanın içinde. Onun en küçük bir kıpırtısını görecektiydi konuşamazdı. Hasan bunu çok iyi biliyordu.

"Bu gece, şimdi yola düşeceğiz. Başka bir yoldan gideceğiz, nereye gideceksek. Onlar bizi arar bulurlarsa ben bir çalıya saklanacağım, onlar seni bırakıp gidinceye kadar. Onlar gidince de ben sana ulaşacağım, gideceğiz gideceğimiz yere. Olur mu?"

"Olur," dedi anası.

Bohçaları, öteberileri hazırda zaten. Yüklenip yola düştüler. Gün ışıdı ışığıacak, arkalarında at ayakları tapırtıları duydular, geriye dönüp baktılar, arkalarından beş tane atlı doludizgin geliyor. Hasan hemen bir karaçalı kümesiyle karışık bir böğürtlen oymağına girdi, ortadan yitti.

“Sen yürü,” dedi anasına. “Onlar seni bırakınca, ben arkadan koşarak gelir sana yetişirim.”

Anası yürüdü.

Atlılar az sonra ona ulaştılar. Mustafa:

“Nerde Hasan?” diye öfkeyle ona sordu. “Elimi kana buluşturma.”

“Hasan evde kaldı, ben evden çıkarken çocuk uyuyordu. Uyandırmadım fıkaraı. Uyudu kaldı.”

“Yok,” diye bağırdı Mustafa. “Yalan. Yalan... Köylüler sizin ikinizi birden görmüşler, kaçarken.”

“Uyudu kaldı,” dedi Esme.

“Öldürürüm seni,” dedi Mustafa.

“Öldür,” dedi Esme, “zaten öldürmeyip de ne yaptınız bana. Beni her gün her gün öldürüyorsunuz,” dedi Esme.

“Kardeşinizi ben öldürmedim, Abbas öldürdü,” dedi Esme. “Öcünü gidin de Abbasın kardeşlerinden, akrabalarından alın. Beni buldunuz benden alacaksınız kardeşinizin öcünü, öyle mi? Korkarsınız Leklerden de, öyle değil mi? Leklere yaklaşmaya ödünüz kopar değil mi? Kardeşinizi ben öldürmedim. Kardeşinizi Abbas öldürdü, üstelik de avradını kaçırdı. Gidin de öcünü onun akrabalarından alın, alın da namusunuzu temizleyin.”

Islık çalarak bir kırbaç indi yüzüne. Arkasından bir bir daha, bir daha. Atlılar Esmeyi ortaya almışlar. Esmeyi kırbaçlıyorlardı. Esme kendini tutamadı, uzun bir çığlık attı, çığlığına da pişman oldu. Ya çocuk duymuşsa...

Hasan çalılıktan çıkmış, olanı biteni seyreyliyordu. Anasının çığlığını duyunca onlara doğru var gücüyle koşmaya başladı, geldi, yerden taş toplamaya, toplayıp atlılara atmaya başladı. Hem bağıyor, hem atlıları taşıyordu. Bir iki atı ürküttü. Hasan delirmiş gibiydi. Yerde dört dönüyor, taşları toplayıp toplayıp atlılara savuruyordu.

“Aaaah,” diyordu içinden, “aaah, eşşek kafa, ne demeye tüfeği almadım, tüfeği alsaydım bunların hepsini cansız yere sererdim.”

“Tüfeği neden almadın Hasan?”

“Tüfeği onlar vermişti. Armağanları başlarını yesin. Onlardan hiçbir şey götürmek istemiyordum. Büyüdüğümde gelecek mallarımı onlardan zorla alacaktım. Ne kalmıştı ki büyümeye.”

“Atı neden almadınız Hasan, binip daha çabuk kaçamaz mıydınız?”

“At da onlarındı. Ben istedim de anam istemedi. Malları, atları başlarını yesin onların, dedi. İstemedi. Onların hiçbir şeyciklerini istemiyorum, canımı bana versinler de, oğlumu bana versinler de, neyim varsa analarının sütü kadar onlara helal olsun.”

Hasan birkaç atı ürküttü. Amcasının suratına bir taş değdirdi. Mustafanın yanağı kanadı.

Esmeye yerdeydi. Toza bulanmıştı. Üstü başı, saçları elleri, kaşları kirpiği apak toz olmuştu. Hasan vardı anasını kucakladı, kaldırdı. Durmadan, kendi kendine ağlıyordu.

Atlılardan birisi geldi, başına dikildi. "Orospu anadan da böyle deyyus doğar," dedi. "Anası ne ki danası o olsun. Orospu kasığından doğmuş orospu oğlu orospu olur. Mustafa Mustafa, babasının kanlısıyla böyle sarmaş dolaş olandan ne hayır çıkar ki de bu itin ardına düşüyorsun böyle?"

Atını üstüne sürdü Hasanın, Hasanla anası atın bacakları arasında kaldılar. Hasan ayağa fırlayıp duyulmamış bir küfrü bastı adama. Adam atını doldurdu, uzaklaştı gitti.

Amcası atını Hasana doğru sürdü, eğildi, Hasanı yerden kaptı, atının terkesine attı.

"Haydi sen cehenneme git orospu," dedi. "Eğer geriye dönecek olursan elimi kana bularsın."

Atını kırbaçladı.

Öteki atlılar da ardından kırbaçladılar.

Atlas köye kadar doludizgin... Hasan avluda terkiden yere atladığında öfkeden kudurmuştu. İner inmez yola, anasına doğru atıldı. Hemen arkasından yetişip yakaladılar getirdiler. Hasan ellerinden kurtuluyor, kaçıyor, yola düşüyor, onlar yakalayıp gerisin geri getiriyorlardı. Hasanın elleri yüzü, kolları kan içinde kalmış, yepyeni giyitleri paramparça olmuştu. Birkaç kocaman adam Hasanı yakalamış, Hasan durmadan debeleniyordu.

Büyükanası emir verdi:

“Elini ayağını bağlayın şu köpeğin.”

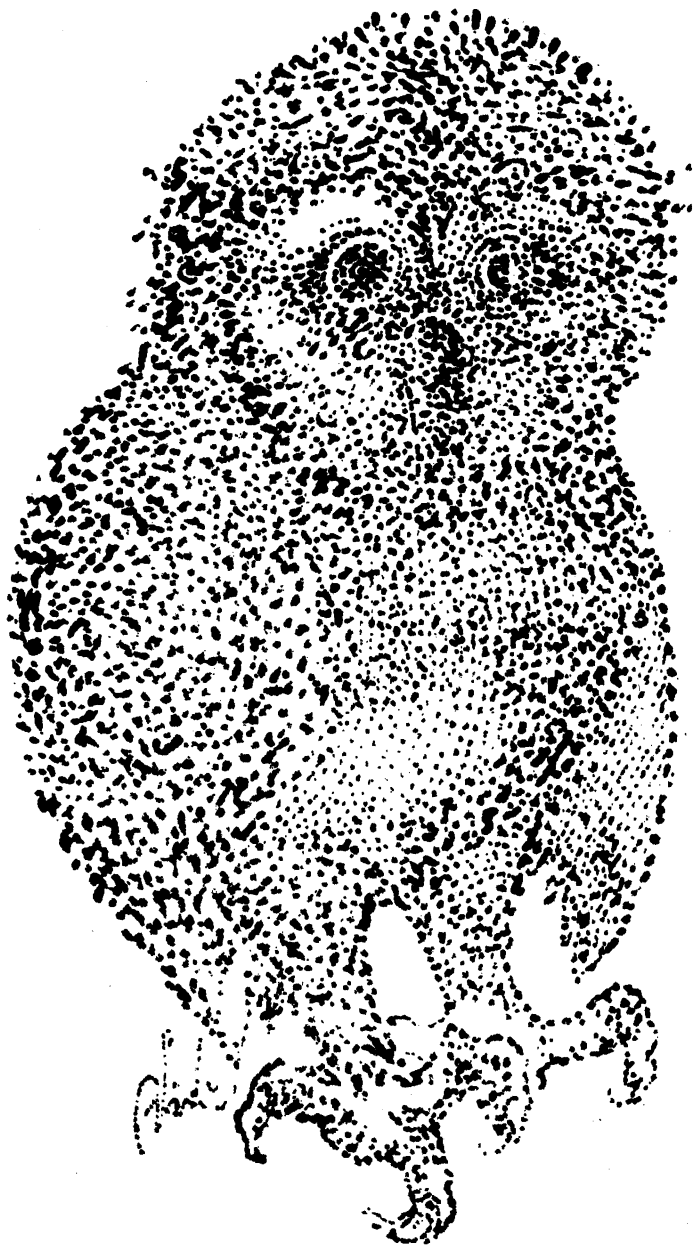
Sonra da hemen caydı...

“Yapmayın, incitmeyin benim torunumu,” diye yanına geldi. “Dur yavrum, dur kara gözlüm, dur aslanım, dur, çok yoruldun. Vay yavrum, vay benim aslanım, ana başkadır, ana! Analık batsın analık. Bak, oğlum, senin anan da benim oğlumun öldürdü. Bak sen bir anandan, üstelik de babanın kanlısı anandan vazgeçemiyorsun, ben dağ gibi babayiğit oğlumun kanından nasıl vazgeçeyim, babayiğidim, Hasanım. Oğlumun öcünü almadan bu dünyadan gidersem, şu kara toprağa girersem beni toprak kabul eder mi Hasanım, ya ben ne yapayım torunum, babayiğidimin oğlu, analık batsın analık... Analık batsın... Bak, düşmanım gözümün önünde allanıp pullanıp salınıp geziyor, benim dağ gibi yiğidim kara topraklarda çürürken. Hasanım, aslanım, yavrum. Düşmanım giderken, yüreğimin bir yarısı, oğlumun kokusu, oğlumun dünyadaki tek armağanı da onunla, oğlumun kanlısıyla birlikte gidiyor, ben ölmeyim de kimler ölsün Hasanım. Koyverin onu, koyverin Hasanı, canı nereye isterse oraya gitsin.”

Hasan adamların elinde çırpınıyordu daha. Çırpınıyor, adamların onu tutan ellerini, ağzına neresi gelirse oralarını ısıırıyordu. Adamların elleri kan içinde kalmıştı.

Mustafa yanlarına vardı usulca:

“Bırakın Hasanımı,” dedi. “Bırakın babayiğit oğlum. Anasını bırakmayacak. Varsın bırakmasın. Onun da, onun hatırı benim yanımda babasının hatırıdır, anasının da bundan sonra yerleri başımın üstündedir. Şimdi gidin arkadaşlar, Hasanı yanınıza alın, mademki böyle, mademki yiğit yiğenim böyle istiyor, yolda Es-

meyi bulun getirin evine. Bundan sonra ona hiçbir şey söylenmeyecek, bundan sonra onun yeri hepimizin başının üstünde olacak. Ne yapalım, anası bizim kardeşimizi, oğlumuzu öldürmüşse, onun da babasını öldürmüştür. Baba gayreti gütmeyen, babasının kanını yerde koyan bir insan olacaksa, biz ne yapalım... Babası, kanı yerdeyken bakalım nasıl kara toprakta yatacak, bize ne, bizim kardeşimizse o toprakta kemikleri çatırdatarak çürüyen, mezarında bile rahat yüzü görmeyen, kıyamete kadar ağlayacak olan, kıyamete kadar mezarı kurumayacak olan, Allahın Peygamberin huzuruna varınca onların yüzlerine bakamayacak olan onun da babasıdır. Kanı yerde kalmış olanı, o bilmez midir ki..."

Hasanı bıraktılar. Hasan bırakılınca dinginleşti, hiçbir şey olmamış gibi, yorulmuş, derin bir hüzne batmış, orada sofanın ortasında kalakaldı. Adamlar kirli mendilleriyle kanlarını siliyorlardı. Hasanın yüzü kanıyordu. O, oralı bile değildi. Can kulağıyla amcasını dinler gibiydi ya başka yerlere dalmış gitmişti. Bir düş görüyordu, anasının koşarak gerisin geri döndüğü, yolda düşe kalka yürüdüğü düşünüyordu.

"O bilmez mi ki kanı yerde kalmış bir baba, kıyamete kadar mezarında ağlar gider. O bilmez mi ki, kanı yerde kalmış bir baba kıyamete kadar kanını yerde koyana beddua eder. O bilmez mi ki, kanı yerde kalmış bir baba... Mezarında hiç hiç uyuyamaz. O bilmez mi ki... O bilmez mi ki kanı yerde kalmış birisi kıyamete kadar mezarında uyuyamaz..."

Sustu. Yüzünü dayanılmaz bir acı bürüdü. Yüzünün çizgileri gerildi, derinleşti, acıdı. Kendi yöresinde birkaç kere dönmeye başladı. Ellerini çırpıyordu durmadan. Gözleri büyümüş, öylece koskocaman kalmıştı.

Bir şey söyleyecek oluyor, duruyor, söyleyecek oluyor, Hasana bakıyor, boynunu kırıyor, vazgeçiyor, yeniden yürüyordu.

"O bilmez mi ki," diye bağırdı, "O bilmez mi ki, o, bilmez mi ki... O..."

Sesi kirp diye kesildi.

Hızla yürüyor, kollarını sallıyor, bir yerlere, bir kimselere yumruk sallar gibi bir delilikte deviniyor, duruyor, dinginliyor, sonra Hasana bakıyor. Bedeni sünüyor, kısalıyor, açılıp kapanıyor.

“O bilmez mi ki...”

Bacaklarını uzun uzun açıyor, anasının yanına geliyor, ona bakıyor, yüzü ona baktıkça acılaşıyor.

“Bu, bu, bu anadır. Bu ana nasıl ölmesin oğlunun kemikleri mezarında tir tir titrer, zangır zangır ederken... Bu, bu, bu anadır, anadır.”

Anadır, derken sesi acılaşıyor, boğuluyor, ağlamsı, bir yas içinde ses oluyor, hıçkırır gibi...

“Bu anadır ana... O bilmez mi ki... Hasan bilmez mi ki...”

Ses tok, güvenli, acı, yorulmuş, çaresiz...

“O, bilmez mi ki kanı yerde kalan bir insan mezarında kalamaz hortlar... Kanı yerde kaldığından beri her gece, her gece kardeşimi ak kefene bürünmüş, avluda dolaşırken gördüm. Gördüm kimseye demedim. Bir gece kalktım ki, dağ taş inliyor, dışarıya çıktım baktım ki kapısının önünde bir ak kefen duruyor. Baktım inleme ak kefenden geliyor. Yanına yaklaştım, yaklaştığım kişi benim kardeşim, yüzü solmuş, apak olmuş. Kardeşim, kardeşim dedim. Kardeşim Halil. Hiçbir şey demedi, süzüldü gitti mezarlığa doğru. İnilti arasından bir ses duydum, oğlum Hasana söyle, benim kanımı yerde komasın. Benim kanımı anası olsa da bir kadının boynunda komasın... Toprağın açıldığını, Halilin mezarına girdiğini, mezar kapandıktan sonra iniltinin kesildiğini duydum.”

Hasana yaklaştı. Hasan onun soluğunu boynunda duydu.

“Neden söyledim bunu çocuğa, tuh, ben de adam mıyım ki, tutamadım kendimi de babasının hortladığını, kanı yerden kalkıncaya kadar da hortlayacağını çocuğa söyledim, tuh. Olacak iş mi? Şimdi bu parmak kadar çocuk babasının kanını yerden kaldıracaktır mi ki, babasının kanlısı da anası oluncadır ki, çocukcağızın da elinden bir şey gelir mi ki... Tuh be, tuh bana...”

Eşiğe doğru yürüdü, eşiğe gelince durdu geriye döndü:

“Siz gidin Hasanla, bir ata bindirin Hasanı da anasını da alın gelin. Mademki yiğenimizin anası, yaya yürümesin fıkara. Kardeşimizin kanlısı ya, yiğenimizin, babayiğit Hasanımızın da...”

Sözünü bitirir bitirmez yürüdü çıktı gitti.

Mustafanın karısı Döne geldi kocası çıkınca, Hasanı aldı:

“Vay yavrum vay,” dedi. “Vay canım Hasanım, öksüzüm vay, ne olmuş sana böyle, kan içinde kalmışsın. Dur yüzünü yuyum da öyle git ananı karşılamaya...”

Dışarı çıkardı, yüzünü bir iyice yıkadıktan sonra kanı durdurmak için ilaçladı.

Adamlar atlanmışlar kapıda bekliyorlardı. Bir tanesi uzun kolunu uzatıp Hasanı yerden alıp terkisine attı yola düştüler.

Gün kavuşuyordu ki Esmeyi gördüler, Esmeye boz topraklı bir yamaca oturmuş, olduğu yere yumulmuş öylece duruyordu. Görüp yanına vardılar. Esmeye öylesine dalmıştı ki onların geldiğinden haberi olmadı. Hasan hemen attan atlayıp anasının yanına geldi:

“Ben geldim ana, haydi gidelim,” dedi. Sonra da usulca, kulağına eğilip, “babam hortlamış,” dedi. “Emmim görmüş, köyün hepsi de görmüş. Görmeyen kalmamış. Ak bir kefene bürünüp de mezarından dışarıya uğramış. İnildyip duruyormuş.”

Esmeye onun duyulur duyulmaz, sinek vızıltısı gibi sesinden hiçbir şey anlamamış, belki de sesini duymamıştı. Ya da Hasana öyle geldi.

Hasanın içine bir korku düşmüştü. Bu hortlak adam anasını öldürmeye mi gelmişti acaba? Korkusu gittikçe büyüyordu. Anasına sokuldu:

“Haydi kalk evimize gidelim. Ne yapalım onu, her gece kapımıza geliyormuş. Geldiği doğru. Bir gece de ben duydum iniltisini, uzak uzak durmuş inildiyordu babam. Haydi gidelim.”

Anasını elinden tutup kaldırdı.

Atlılar orada durmuşlar ana oğula bakıyorlardı.

Esmeye başı yerde atlılara doğru zorla bir iki adım attı.

Atlılardan birisi attan inip atının üzengisini tutup Esmeyi bindirdi. Hasanı da alıp atın terkisine koydu. Yola koyuldular.

Eve geldiklerinde bütün köyü konağın avlusuna birikmiş buldular. Hiç kimseden ses çıkmıyordu. Esmeyi görünce derinden bir uğultu gibi homurdandılar.

Kalabalıktan yaşlı birisi:

“Esmeye, Esmeye,” diye bağırdı. “Ocağı batası Esmeye, Halil hortlamış, Halil hortlamış. Görmeyen kalmadı onun hortladığını köyde. Yerde kalan kanını istiyormuş. Verin Halilin kanını. Verin kanını. Kanını vermezsen eğer Halilin kanını, hortlak oğlunu alır da gider, alır da gider.”

Esmeye kalabalığı yarıp, hiçbir yöne bakmadan içeriye girdi.

Bir ara gene köy duruldu. Herkes Hasanı, Esmeyi, hortlağı unutup gitmişti. Bu dingin, durgun, herkesin işinde gücünde olduğu süre ne kadar sürmüştü, kimse bilmiyordu. Belki altı ay, belki de bir yıl sürmüştü. Bu dinginlik, sözlerin, eylemlerin böyle kirp diye kesilmesi, hem de bu kadar uzun sürmesi Esmeyi korkutuyor, Esmeye korkusunu da oğluna söylüyordu. Yoğun, durmadan konuşulup konuşulup birden kesilmesi her şeyin, hayra alamet değildi. Tetikte bekliyordu Esmeye. Oğlundan korkuyordu. Bu sessizlik oğluna bir şeyler yapacaktı. Eli yüreğindeydi.

Bir sabah olan oldu ya, Esmenin korktuğu başına gelmedi.

Suferberlik kaçkını Kerim ortaya düşmüş konuşuyordu:

“Gördüm,” diyordu uzun boynunu sündüre sündüre. “Halili gördüm dün gece, kayalıklardan inerken. Alikesiğinin üst başında, başımı bir de kaldırdım ki, ne görem, ak kefenli, uzamış gitmiş, karanlıkta parıl parıl eden bir kişi, gözleri de ışık gibi yanıyor, yolunu kesmiş. Yolunu kesen kişi üstüme eğilmiş, uzaktan bana bakıyor. Boyu kavak gibi uzadıkça uzamış. Dur, yaaaaaaa Kerim, dedi bana. Beni tanıdın mı ya Kerim? Sesini tanıdım, tanıdım, dedim, yaaaa Halil, Çolakoğlu Halil değil misin? Benim, ben, dedi. Benim ben, ben hortladım... O kansız, o Allahsız anamın, o soysuz sütsüz kardeşlerimin, üstelik de boy atmış o sümüklü oğlumun, o kanlım olan avradımın yüzünden. Anam yok benim Kerim, var söyle ona. Kardeşlerim yok benim, var git söyle onlara. Oğlum Hasan büyümüş ya, keşki büyümez olaydı, ben hortladıktan, mezarımda duramadıktan sonra, zebaniler beni onun yüzünden gece gündüz dağlarlar-ken, keşki bir oğlum olmayaydı. Sonra Halil durdu ağlamaya

başladı. Sorma halimi Kerim, dedi, sen beni şimdi minare boyunda ak kefene bürünmüş bir adam görüyorsun ya, inanma. Zebaniler beni her gün her gün kılıktan kılığa, dondan dona koyuyorlar. Bir gün bakmışsın köpek oluyorum, bana köpek yalı veriyorlar. Ben köpekler gibi şu dağlarda sabahlara kadar uluyorum, leş yiyorum. Bir bakıyorum beni kartal etmişler, gelip evimin kapısına konuyorum, o iflahsız oğlum görüyorum. Eli de tüfek tutuyor oğlumun üstelik. Kuşları, kartalları vuruyor, tavşanları, tilkileri vuruyor. O ağzı var dili yok hayvancıkları vuracağına, vursa da ötekini, babasını hortlaklıktan kurtarsa ya, babasını yılan olmaktan, çıyan, kedi, kedi olmak çok iyi ya... Bir keresinde zebaniler beni kedi yaptı. Zebaniler beni kedi yapınca, bir kedi ne işler ki, ben de doğru evime geldim... O karım olacak var ya, gözlerime baktı, bu kedi Halile benziyor, dedi, bana bir tekme savurdu ki... Bir de sopayla vurdu başıma, başımı daha tutamıyorum, kaçmasam beni öldürecekti. Kaçtım da kurtuldum, o kanlımın elinden. Anam, kardeşlerim, oğlum adam olmadı ya Kerim, sana söylüyorum ya Kerim, karıma söyle, git de söyle ona, beni kurtarsın, onu kimse öldüremiyor, ne anam, ne kardeşlerim, ne akrabalarım, ne oğlum, hiç kimse, ne arkadaşlarım, dostlarım, onu hiç kimse öldüremiyor, bari o kendini öldürsün. Kendi kendini öldürsün de beni hortlaklıktan kurtarsın... Bunca yıllık o benim ayalım değil mi, o korkak, o kanı ciğeri beş para etmez oğlum o bana doğurmadı mı, oğlum adam olmayacak, oğlum beş para etmedi, bu beş para etmez oğlanı o doğurmadı mı, bunca suç onda değil mi, kurtarsın oğlunu da beni de bu şerefsizlikten. O kendi kendini öldürmeyince, ben kıyamete kadar böyle hortlak gezeceğim, ben hortlak gezince de benim kanımı yerde koyan oğlum da onursuz, insanlar gibi insan içine çıkamayacak. Öldürsün kendini de oğlunu onursuzluktan kurtarsın. Esmeye söyle ki benim de halim yaman... Oğluma söyle ki, anama, köylüme söyle ki, bu zebanilerin elinden halim yaman, hemi de duman, beni zebaniler bir gün solucan, bir gün yılan, bir gün kurbağa, bir gün sümüklüböcek ediyorlar. Yalvarıyorum, benim yakamı bırakın eeeey zebaniler diye, zebaniler benim üstüme gülüyorlar, biz daha sana acıyoruz hey ağa, diyorlar... Hey ağa biz seni öyle bir

şey yaparız ki, öyle, yüz bin tane küçücük düğme kadar sümüklüböcek yaparız, dünyaya dağıtırız, bizden sonra gelecek zebaniler de kıyamet günü seni toplayıp insan yapamazlar, sen Allahın huzuruna yüz bin tane sümüklüböcek hortlağı olaraktan çıkarsın, öteki dünyada da hortlak olarak ömür sürdürürsün. Bir insanın kanının yerde kalması zor zor, zor imiş. Yaaa-aa, Kerim Allah başa vermesin... Benim elim ayağım çözülmüş, korkudan titrerken bir baktım, bizim uzun Halil hortlağı yok. Bir baktım, Halil kedi olmuş ayağıma sürünüyor, bir baktım, kedi yok. Kedi bir baykuş olmuş karşı kayada ötüyor. Bir baktım, baykuş silindi, bir çingiraklıyılan çıktı karşıma. Karşıma çingiraklıyılan çıkınca ben de aldım yatırdım Alikesiğinin üstünden ki, kendimi attım yola... İşte elim ayağım böyle yırtıldı. Kan içinde kaldım. Eve geldim sağlıkçıya gittim, sağlıkçı yaralarımı sardı. Bana da dedi ki, amanın Kerim, sen sen ol, Halil sana güvenip yoluna çıkmış, kendini sana emanet etmiş, boynunda borç kalmasın amanın Halil, bul anasını, bul avradını, oğlunu, kardeşlerini, akrabalarını, köylülerini herkese Halilin acıklı durumunu söyle Kerim söyle. Yazıktır Halile, söyle. Kıyamete kadar şu dünyayı pis sümüklüböcekler olarktan dolaşmasın... Eğer bu vebal söylemez de boynunda kalırsa sen de iflah olmazsın..."

Günlerdir köylü bunu konuşuyordu artık. Alay edenler de vardı. Halilin sümüklüböcekliğini, baykuşluğunu, gurruk kuşluğunu, ak kefene bürünüp köyün üstünde uçmasını doğru bulmayanlar, alay edenler, buna karşı da candan yürekten inanlar... İnanıp Halili kurtarmak için olmadık işlere kalkışanlar da vardı.

Sonunda her şey gelip Hasanda düğümleniyordu. Halilin sümüklüböcekliği, solucanlığı, baykuşluğu, her gün her gün mezarında kırmızı demirlerle dağlanması gelip Hasana dayanıyordu. Önüne gelen, babasının düştüğü hali Hasana anlatmayı üstüne bir ödev biliyordu. Hasan çok çok kötü bir iş yapmıştı, anaydı, anaydı ya, onun yüzünden de hortlayan, olmadık hallerle düşen babaydı. İnsan babasını, kanından geldiği bir adamı kıyamete kadar sümüklüböcek olmaya mahkum eder miydi, hem de kendi eliyle...

Kerime gelince günlerce Esmeye geldi geldi gitti. Durmadan, belki bin kere Halili nasıl gördüğünü ona anlattı. Halilin ondan isteklerini de acıklı, ağlamaklı bir sesle söylüyordu her seferinde, Esmeye susuyor, karşılık vermiyordu.

En sonunda Kerim, sözünü öfkeyle bağladı attı:

“Sen bilirsin Esmeye,” dedi. “Şimdiye kadar ben sana kıyamadım da söylemedim. Hortlak bana dedi ki, ya kanım, ya oğlu... Ya kanımı yerden kaldırsınlar, ya da oğlunu almaya mecburum Esmenin... İstersen var da kendini bundan sonra öldürme Esmeye...”

Esmeye taş gibi dondu. Buna da karşılık vermedi.

Bundan sonra Kerim işi gücü bırakmış Hasanın peşine düşmüştü. Hasanı bir türlü yakalayıp konuşmuyor, hortlağın emanetini onun oğluna iletemiyordu. Anavarza kayalıklarında, Ceyhan ırmağının kıyılarında, tarlada, yolda belde düşmüştü Hasanın ardına. Hasan da onu görünce yer yarılıp yere giriyordu. Kerim, “bu çocuğu cin çarpmış,” diyordu. “Var bu çocukta bir şeyler, aylarca onu ele geçiremedim.” Geceleri, sabahları evde, yataktaki kısırtıyordu Hasanı Kerim, Hasan ne yapıyor ediyor bir yolunu buluyor, Kerimin elinden kayıyordu. Hasansa Kerim kendisini yakalayınca ne söyleyeceğini sözcüğü sözcüğüne biliyordu.

Sonunda Kerim Hasanı Anavarzanın gün doğusunda Savrun suyunda çimerken çırılçıplak yakaladı. Hasan kaçamadı. Yan yana oturdular. Kerim dilinin döndüğünce babasını, babasını Alikesiğinde nasıl gördüğünü, onun kendisine ne söylediğini bir bir anlattı.

“Ben borcumu ödedim hortlağa,” dedi sonunda. “İşte sen, işte hortlak, işte anan... Var istediğini yap.”

Tam sözünü bitirmişken, karşıda çakıl taşlarının üstünde bir kertenkele gördü, heyecanlandı:

“Bak bak, bak işte bak, işte şu kertenkele olan şey baban, bak. Bak bak, bak gözlerine, Halilin kara gözlerine ne kadar benziyor kertenkelenin gözleri... Bak bak, nasıl başını dua eder gibi kaldırıp indiriyor bak. Bak hele bak, gelmiş de ben sana neler söylüyorum diye bizi dinliyor bak...”

Hasan gülümser gibiydi. Bunu gördü Kerim, öfkeden delirdi. Yerinden kalktı, hortlaklara, yaşlı karılara, Hasana, dünyada kim varsa Torostan büyüğüne darıdan ufağına söverek gitti.

Hasanın üstüne yağmur gibi yağıyordu sözler. Köyde kim varsa, büyük, çocuk, kadın kız, yaşlı genç, Hasanı kim bir yerde kıştırırsa, büyük ödevini yerine getiriyordu. Hasana babasından, anasından, hortlaklardan söz etmeden edemiyordu...

Hasan uyurgezer gibi bir şey olmuştu artık. Kaçamıyordu kimseden, kendini yitirip gitmişti. Karmakarışık bir söz kalabalığının içinde sarsak sarsak, kendinden geçmiş dolanıp duruyordu.

Dursun belki yüz yaşında vardı. Yürüyemiyordu bile. Kaşları gözlerinin üstüne düşmüştü. Boynu kırış kırıştı. Buğday kılçığı, saman parçaları olurdu her zaman boynunun kırışıklığında. Çakır gözlerini, iki eliyle kaşlarını kaldırıp açar, uzun uzun uzaklara bakardı. Hasanı belki de tanımazdı. Hiç konuşmamışlardı. Yanından dalgın geçerken Hasan:

"Dur Hasan dur," dedi incecik kalmış bir vızıltı gibi sesiyle. "Dur Hasan dur da Dursun sana bir iki kelam eylesin..."

Bastonunu bacağına takıp Hasanı yanına çekip oturttu. Üstüne eğildi, uzun uzun yüzüne baktı, şaşkınlıkla, bir çocuk ya-lınlığıyla:

"Sen büyümüş, kocaman babayiğit olmuşsun bre Hasan... Ohhoou, bu köylü de seni kandırmaya çalışıyor. Senin anan çok güzel yavru. Onun güzelliği üstüne güzellik, ben bunca ya-

şa geldim, insan soyunda bir güzellik daha görmedim. İnsan, bunca güzel olunca, melek soylu, melek yüzlü, melek huylu olunca insanlar onu iflah etmezler Hasaaaaan, edemezler. Ananı öldürecekler Hasan, yazık. Ben genç olsaydım, elim ayağım tutsaydı, ne yapardım Hasan biliyor musun, ne yapardım?"

Kaşlarını kaldırdı, gücü yetmedi, elleriyle kaldırdı bu sefer de kaşlarını, duru mavi gözlerini, çok mavi, lekesiz, derin, tatlı, Hasana dikti, baktı baktı, sonra kaşlarını bıraktı, başını eğdi, bir süre düşündü, gene kaşlarını tutup kaldırdı, gözlerini Hasana dikti, sonra gene bıraktı, başını eğdi, sonra birden başını kaldırdı, elini uzatıp hızla onu omuzundan tuttu:

"Ananı öldürme," dedi. "Beni dinle olur mu? Ananı öldürme Hasan. Anan gibi dünya güzeli öldürülmez zaten. Anan değil, yedi kat yabancı olsa böyle bir güzele insan kıyamaz. Allahın özenip bezenip bin yılda yaptığıdır anan gibisiler, onlar Allahın yeryüzündeki sevgilileridir, hortlak babana, kel Kerime uyup da öldürme ananı. Anana söyle bu delirmiş köylülere uyup da o da kendini öldürmesin Hasanım. Anan Allahın sevgilisidir. Allahın sevgilisini öldürürseniz Allah hepinizi süründürür, başınıza taş yağdırır, hastalıklardan kırılırsınız."

Gene durdu, gülümsedi, elleriyle kaşlarını kaldırıp Hasana baktı... Durmadan dişsiz ağzıyla çocuk yalınlığında, düzlüğünde, candan yürekten gülümsüyordu.

"Şimdi genç olsam, şimdi şimdi, şimdi ne yapardım biliyor musun Hasan?"

Hasan karşılık vermiyordu.

Hasan karşılık vermedikçe o boyuna soruyordu.

Sonunda Hasan da gülümsedi:

"Ne yapardın Dursun Emmi?"

"Sen konuşur muymuşsun Hasan?" diye şaşırdı, sevindi, dişsiz ağzı gerildi, çocukladı.

"Konuşurum," dedi Hasan dik. "Adamımı bulursam."

"Ne yapardım biliyor musun? Varırdım sizin eve. Mitili barhanayı sererdim sizin eve. Beni koyarlarsa yanaşma dururdum sizin eve. Beni kovarlarsa hasta olurudum sizin evde, beni kovarlarsa bir yolunu bulur kalırdım sizin evde, sabahtan ak-

şamlara dek ananı seyreylerdim Hasan. Ananı, Esmeyi seyreyleyip doğru cennete giderdim Hasan. Ananı canı yürekten, onun güzelliğini doya doya seyretmiş bir kişi cehenneme gidemez. Sıtkile candan anana bakmış bir kişi bu dünyada da cennettedir, öteki dünyada da... Allah bile anana hayran bakıyordur şimdi. Onun için senin ananı öldüren iflah olmaz. Şimdi bile Hasanım, beni evine götür de ananı göreyim, şimdi bile bu yarım gözle, böyle yaşlı, yarım gözle anana bakmak günahtır ama, sıtkile candan bakınca, ne gücün kalmışsa, onu gözlerine toplayıp Esmeye bakınca insan doğruuu cennete gider, sen beni al şimdi evine götür."

Sustu, gözlerini gözlerine dikti baktı, sonra da kaşlarını indirdi sustu.

Hasan sevinçli bir sesle:

"Haydi gidelim bizim eve de Dursun emmi anam sana bir kahve yapısın, istersen anam sana yemek de yapar."

"Haydi gidelim," diye yere elleriyle bastı Dursun kalkamadı, birkaç kere davrandı kalkamadı. Sonunda Hasan vardı onu elinden tutup kaldırdı.

Yola düşüp eve geldiler. Hasanla Dursunu gören köylüler buna bir anlam veremediler. İçlerine bir kurt düşmüş olacak ki, Dursuna da, Hasana da duyuracak biçimde beddualar ettiler.

Esmeye Dursunu sevinçle karşıladı. Öğleydi, ona yemek yiyip yemediğini sordu, Dursun yok deyince, hemen sofrayı kurdu çardağın altına. Kuyunun üstünü, çardağın günbatıdan yanını ulu bir salkımsöğüt gölgeliyordu.

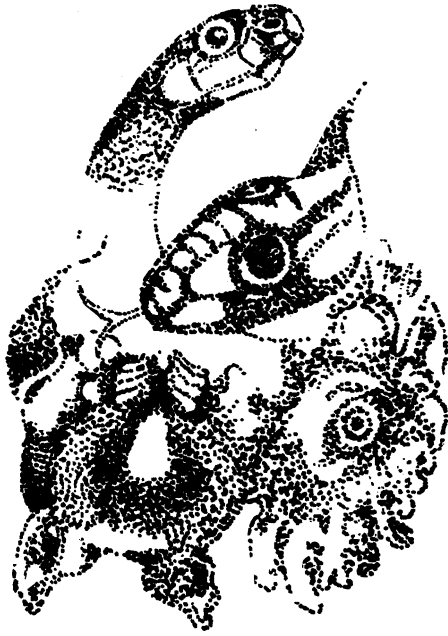
Dursun elleriyle kaşlarını tutup kaldırmış, Esmeye bakıyor: "Çok şükür, çok şükür, çok şükür bugünüme, bu halime çok şükür," diye dualar mırıldanıyordu. "Vasüphanallah, vasüphanallah, süphanallah!" hayranlığını dile getiriyordu.

Yemek uzun sürdü. Dişsiz ağzıyla çiğneyemiyordu ki Dursun. Bir de Esmeye bakmaktan ağzına lokma koymaya fırsat bulamıyordu ki...

O gün Dursun gün batıncaya kadar Esmelerde kaldı. Gün batıncadır ki:

"Beni götür evime Hasan," dedi.

Hasan onun koluna girdi, yola düştüler. Yolda hiç konuşmadılar.

Gece Hasan karmakarış çok düşler gördü. Düşünde babasını gördü. Sazlığa, sazlıkta bataklığa girmiş, saplanmış, bir türlü kendini kurtaramıyordu. Birden babası yılan oluveriyordu gözlerinin önünde, yılan da öyle saplanmış kalıyordu bataklığa. Bataklığın çamurunda debelendikçe saplanıyordu çamura, boynuna kadar giriyordu batağa. Kertenkele, kurbağa, kocaman gözlü baykuş oluyordu. Kertenkele, kurbağa batağın içinde yitip gidiyorlar, baykuş olarıktan bir böğürtlenin içinden çıkıyorlardı. Tüylei çamura bulanmış, yolunmuş, ıslak... Sonra ak kefenli, kefeni çamura bulanmış, gözleri pörtleyip dışarı uğramış babası oluyorlardı. Her bir yanı ıslak. Sonra kocaman kocaman bir çift baykuş gözü oluyordu herkes, her şey. Baykuş ıslanmış, büzül-müş, tüylei domur domur olmuş, gittikçe gözleri pörtleyen...

Hasan gün doğmadan uyandı, tüfeğini aldı. Anası saçlarını yastığın üstüne sermiş uyuyordu. Saçları uzundu, kırk örgülüydü, örgülerinde gümüş, altın, mercan işlemeler vardı. Durusunun dediğinden de daha güzeldi anası. Bir süre durdu, böyle hayran, anasının güzelliğine baktı.

Akşamdan, belki de birkaç gün önceden anasına belli etmeden bir heybe hazırlamıştı, içi yiyecek doluydu. Para da bulmuştu, daha doğrusu bir yığın da parası vardı, parasını koynuna, koltuğunun altına sardı. En güzel giyitlerini giyindi. Elinde tüfeği aşağı indi. Ahır karanlıktı daha. El yordamıyla tayını buldu, dışarıya çıkardı üstüne atladı konağın avlusunu çıktı. Avlunun kapısında bir an durdu anasının uyuduğu odanın penceresine daldı bir süre, sonra atını usulca sürdü yola çıktı. Doğuya, Kozana doğru bir süre usul usul sürdü, sonra da birden doldurdu. Kozana kadar atının başını çekmedi. Öğle oldu, atını bir ağaca bağlayıp bir lokantaya girdi. Kilim heybesi omuzlarındaydı. İçi ekmeğe, yiyeceğe doluydu. Masaya oturup yufka çıkardı heybesinden. Bu arada lokantacı geldi:

“Buyur ağa,” dedi.

Hasan daha önce lokantalara gelmişti.

“Bir kap getir,” diye emir verdi.

Lokantacı:

"Baş üstüne ağa," dedi.

Lokantacı, uzun sivri bıyıklı bir Kürttü. Hasan onu tanıdı.

Kürt:

"Ağa," dedi, "çok güzel de tatlı varmıştır... İstersen getireyim."

Hasan ona güldü:

"Getir," dedi. "Ben seni tanıyorum ağa," demeyi de unutmadı.

Kürt tatlıyı getirdikten sonra:

"Sen beni nereden tanıyorsun?" diye sordu.

Hasan:

"Sen Lokantacı Kürt Sülosun," dedi. "Öyle değil mi?"

"Öyleyse sen kimsen?" diye sordu Sülo.

Hasan:

"Ben de Halilin oğluyum, hani Abbas var ya, onu vurdu ya..."

Kürt:

"Bildim," dedi, "bildim, sen Hasansın değil mi? Bildim seni. Anan nasıl iyi mi? Duydum ki ananı emicelerin öldürmek istiyorlarmış da sen izin vermiyormuşsun. Baban yiğit bir adamdı Hasan oğlum. Ben senin böyle koskocaman, büsbüyük bir erkek olduğunu bilmiyordum. Babanı anan öldürtmüş diyorlar ama inanma, her güzelin arkasından söylenir. Anan soylu bir evdendir. Anan gibi soylu insanlar kocalarını Abbasa öldürtmezler. Öldürme ananı olur mu? Anasını öldürenler bu dünyada hiç rahat yüzü görmezler Hasan Ağa, öteki dünyada da onları zebaniler rahat bırakmazlar. Beni iyi dinle, ben senin babanı canım kadar severdim. Baban benim içki arkadaşım, kumar arkadaşım, öyle arkadaşım... Ben babanla Adanaya gidip iki kişi tek başımıza kaç kere bar kapatmıştık. Baban kartal gibiydi. Abbas gibi gözü kanlı birisi olmasaydı senin baban Halili bu Çukurova ülkesinde öldürecek, ona tetik basacak bir tek adam çıkmazdı. Beni iyi dinle arkadaşımın oğlu, ananı öldürme. Ben biliyorum, emicelerin ananı sana öldürtecekler. Çünkü onlar senin dayılarından korkuyorlar. Dayılarından korkmasalar ananı çoktan öldürmüşlerdi. Onlar için adam öl-

dürmek, hele bir kadını öldürmek ne ki, onlar senin dayılarından korkuyorlar. Dayıların çok, çok zenginler onlar, çok yiğitler onlar, çok kan içicidirler onlar, çok. Sizinkiler işte onlardan korkuyorlar. Onlar bilirler ki, kız kardeşlerini öldürmüşler senin emiceler, geeler öldüreler, sülalelerini keseler ki hiçbir tane adam kalmaya soylarından. Halbuki sen öldürürsen ananı dayıların seni öldürecek değiller ya...”

Hasan çabuk çabuk yemeğini yemiş bitirmişti, Kürt konuştuğu sürece. İlk olarak şaşkınlık içinde konuştu:

“Dayılarım beni öldürmezler mi?”

“Öldürmezler,” dedi Kürt, “öldürmezler ya sen gene ananı öldürme. Anası kanlısı olmak, ölünceye kadar ateşten gömlek giymektir. Demir dikenli gömlek... Ölünceye kadar her gün her gün sırtından kızgın demirlen dağlanmak demektir. Sen sen ol, ne yaparlarsa yapsınlar, sen sen ol, ne derlerse desinler, ananı öldürme, olur mu?”

Hasan bir daha yüreklendi:

“Dayılarımın yeri neresi, evleri neresi, ben onlara gitsem bulabilir miyim?”

“Bilmem,” dedi Kürt, “bilmem. Baban söylüyordu ama, bilemiyorum. Aklımda kalmamış. Baban anana vurulup da kaçırınca, ardına düşmüşler babanın... Tekmil Çukurova Beyleri araya düşmüşler de babanı öldürmediler onlar... Yoksaaaaa. Aman ananı öldürme ha... Onlar, belli olmaz, seni de öldürürler.”

Hasan, nakışlı, pullu, ipek kesesinden bir ellilik çıkardı Kürdün önüne koydu, Kürt parayı aldı koşarak kasaya götürdü bozdu geldi.

Hasan parayı aldı kesesine koydu, ayağa kalktı:

“Sağlıcakla kal Kürt lokantacı,” dedi. “Ben gidiyorum.”

Kürt onu kapıya kadar uğurladı, arkasından duyulur duyulmaz bir sesle:

“Sen sen ol, ananı öldürme ha,” dedi. “Öyle dünya güzeli ni kim öldürürse öldürsün iflah olmaz,” diye de ekledi.

Hasan atına atladı, bir süre nereye gideceğini bilemeden atın üstünde öyle durdu. Kürt onu gözetliyordu, bundan da sıkıldı, atın böğrünü tekmeledi, tay kasabayı uçarak çıktı. Şimdi Hasan kasabanın dışında ne yapacağını, ne edeceğini bilmiyordu. Çayın geçişinde tayının başını çekti ya, ne yapmalı, nereye gitmeli? Dayılarının köylerini, kasabalarını, adlarını bilmiyordu ki... Belki dayıları yoktu da bu Kürt kendisini korkutmak için böyle söylüyordu. Öyleyse, dayıları yoksa, her gün her gün anası nereye kaçıyordu? Vardı vardı, anasının kardeşleri, babası, obaları, oymakları vardı vardı ya, neredeydi? Şu dağların arkasında.

Başı döner gibi oldu, yönünü dağlara giden yola çevirdi, tayına bastı üzengiyi, bastı kırbacı.

Ormanın içine bir çığır gidiyordu, ona saptı. Mavi çam

ağaçları göğe yukarı uzuyordu. Orman koktu. Karşiki yamaçta uzun, ağır dumanlar göğe ağışlar, yumuşak kıvrıntılarla öyle salınıyorlardı.

At, yamacı çıkarken epeyce zorlandı. Önündeki sırtı aşınca ağaçların tepesinden aşağıdaki koyakta minarenin ucunu gördü. Kalın bir duman perdesi koyaktaki evlerin üstünü örtüyordu. Bir horoz öttü, birkaç köpek birden havladı. Koyunların, keçilerin, ineklerin çanları koygun, ağır ötüyorlardı. Akşam çanları yorgun olur. Hasan köyün evlerini görünce atının başını çekti, içine bir korku düştü. Orada kalakaldı. Atının üstünde ayağa kalkıp bir süre köyü seyreyledi. Bir iki çocuk ağlıyordu. Bir yaşlı kişi bir tepeden ötekine bağıyordu.

Hasan atının başını çekmiş orada öyle duruyordu. Büyükanı gelmiş gözlerinin önüne, gitmiyordu. İçini bir sevgi, güven, sevinç doldurmuştu. Bu sevincin sebebini çıkaramıyordu. Halbuki şu aşağıdaki köyden bir tek kişiyi bile tanımıyordu. Köyün adını bile bilmiyordu. Atı onu alıp buraya getirmişti. Koyağın üstünde mor kayalıklar ta bulutlara kadar yükseliyordu. Kayalıklarda sesler yankılanıyorlardı.

Atının başını bıraktı, usuldan da üzengiledi. Sevincinin şimdi bilincine varmıştı. At, onu alıp istediği kapıya götürsün. Atının durduğu kapıya konuk olacaktı. Ne derlerdi, ben bir Tanrı konuğuyum derse. Dayılarıma gidiyorum derse, ne derlerdi, Tanrı konuğuna kim sevinmez ki... Belki bu köyün halkı Kürttür. Belki de Alevi Kürtlerdir bunlar. Alevi Kürtler yiğit, mert olurlar. Belki de fıkara Farsaktırlar. Belki de eski Kozanlıdırlar. Kim olursa olsunlar, bu dağ kolunun adamları konuksever kişilerdir.

Atı onu çekti toprak damlı, renkli topraklarla nakışlanmış, geniş kapılı büyük bir evin kapısına götürdü. Kapıda ulu bir çınar ağacı dallarını bütün avluya yaymış, ağır ağır dalları sallanarak rüzgarlanıyordu.

Atının üstünde, elinde dizgini, elleri eyerin kaşında avluda durdu kaldı. At hızla kuyruğunu sallıyor, sinekleniyordu.

İçerden yaşlı bir adam çıktı, şafaklayarak atlıya doğru yürüdü. Elini gözlerine siper etmiş bir hoş bakıyordu. Geldi geldi atının yanı başında durdu.

“Ne o yolcu, hoş geldin safalar getirdin. İnsene aşağı.”

Atının başını tuttu, içeriye de seslendi:

“Çocuklar bakın hele, eve bir konuk gelmiş.”

İçerden üç dört kişi birden fırladı. Gelip atın başını, atının üzüngisini tuttular. Hasan attan indi.

Yaşlı adam onu önüne katıp eve götürdü. Belinden çıkardığı bir anahtarla tahta, türlü, güzel işlemeli bir kapıyı açtı. Oda boydan boya sedirlerle kuşatılmıştı. Yerdeki kilimler eski kök boya günlerindendi. Renkleri işlemleri uçuşuyordu. Duvarlar, baştan aşağı işlemeli ceviz tahtasındandı. Açıklık bir yere de renkli bir Atatürk resmi konmuştu. Atatürk ayakta duruyordu. Sağ ayağını biraz öne çıkarmış, bir elinde de bir kırbaç tutuyordu. Arkasında bir göl uzanıyor, doru atının başı da yanında gözükiyordu. Bu resimde gözleri çok maviydi Atatürkün. Biraz sonra oda şayak şalvarlı insanlarla doluverdi. Gelen hoş geldin, merhaba, deyip oturuyordu saygılıca.

Kahveler geldi, ilk kahveyi ona getirdiler. Herkes diz üstü saygılıca oturmuştu. Hasan da öylece saygılı oturdu. Fincanı incelikle kulpundan tutup höpürdeterek içiyordu. Öteki adamlar gibi.

Ev sahibi Hasana dönüp kendini söyledi:

“Adım,” dedi, “Murtaza. Murtaza Demirdeli. Adını bağışla.”

Hasan birazıcık sıkılarak:

“Benim adım da Hasan, aşağı Anavarzadan Çolaklardan olurum.”

“Bilirim,” dedi Murtaza Ağa.

“Halilin oğluyum,” dedi Hasan.

“Tanırdım Halili,” dedi Murtaza Ağa. “Babayiğit adamdı baban senin. Onun gibi bir babayiğit daha gelmez Çukurova toprağına.”

“Gelmez,” dediler öteki köylüler. “Hepimiz biliriz Halil Ağayı. Hepimize çok yardımcı olurdu Çukurovada. Konuk sevmeyen Çukurovada konuksever bir kişiydi Halil Ağa.”

Hasan iyice anımsıyordu, öylesine yorulmuştu ki, uyuklayıp duruyordu. İlk olaraktan burada onu çocuk gibi görmemişler, ona büyük bir insanmış gibi davranmışlardı. Hasan bu davranıştan dolayı değişivermişti bir anda. Uykusunu kaçırmak için konuşmaya başladı. Neler konuştu, neler anlattı, şimdi hiç

mi hiç orasını anımsamıyor. Babasını anlatmış olacak. Babasının bir yılan, kocaman çingiraklı bir yılan donuna girdiğini de söylemiş olacak ki, köylülerin gözlerinin kocaman kocaman açıldığını anımsıyor.

Karanlık kavuşuyordu ki, yemek geldi, kızarmış tereyağı koktu ortalık. Bütün yemekler, patates yemeği, bulgur pilavı hep tereyağı kokuyordu. Ekmekler, yoğurt, bal da tereyağı kokuyordu.

Yemek daha bitmeden Hasan sofranın başında oracığa sızdı kaldı. Ölü gibi, kıpırtısız olarak.

Sabahleyin uyandığında gün daha ışınamamıştı. Ak çarşaflar sabun, yaban elması kokuyordu. Ekşi bir yabangülü kokusu da pencereden geliyordu. Hemen ayağa fırladı, dışardaki çınara koştu, çınarın altındaki kaynayan, köpüren pınarda yüzünü yudu. Kayalığın ardını dolanıp, orada bir iyice çatladı. Köpeklerden korkmasa buraya, bu çamların, kayalıkların içine çatlamanın tadını bir iyice çıkaracaktı.

Bu sabah herkes bir tuhaf bakıyor gibi geldi ona. Geri döndüğünde yatağını kaldırılmış buldu. Ortada bir büyük sini duruyor, üstünde koskocaman bir bakır tasta tarhana çorbası tütüyordu. Tarhana çorbasına nane kokusu karışmıştı. Tulumpeyniri, tereyağı, bal da vardı. Hasanı buyur ettiler. Hasan hiç kimseye bakamadan utangaç oturdu sofraya. Önündeki bakır, işlemeli tası Murtaza Ağa tarhanayla doldurdu.

“İyi uyudun mu bu gece konuğum, rahat ettin mi?”

Hasan kekeledi:

“Çok çok iyi uyudum,” dedi yüzü kıpkırmızı kesilip yanarak.

“Sevindim buna,” dedi Murtaza Ağa. “Bu evi kendi evin bilesin de burada böylece rahat edesin Hasan kardaş...”

Hasan sevgiyle ona baktı.

O köyde ne kadar kaldı anımsamıyor Hasan.

Bir yılan kovalıyordu onu. Uyurken uyanıkken kocaman çingiraklı bir yılan onun ardını bir türlü bırakmıyordu. Kayalıklara, çam ağaçlarının tepesine, yattığı odaya, nasılsa, nereden bir yolunu bulursa çıkıp geliyordu. Hasan geceleri bağıyordu.

Dayılarına gidecekti. Dayılarının yerini, köyünü hiç bilmiyordu ki... Bir tek bir dayısının adını biliyordu. Burada belki bilirlerdi, kimseye de soramıyordu.

İçini bir sıkıntı bastı birden. Bir karanlık, acı içinde kaldı. Ya anasına bir şey olmuşsa. Ya öldürmüşlerse onu, ya kaçırmışlarsa... Yerinde duramıyordu. Kayalığa gitti, uzakta bir pınar bulmuştu. Kıyıları çepeçevre mor nane açmış. Çam kokuyordu ortalık, nane kokuyordu. Oraya kadar koştu. Bir kayadan yuvarlandı. Netmiş de o canavarların arasında anasını öyle kimsiz kimsesiz bırakmıştı, olacak iş miydi? Burada yemiş içmiş, yan gelmiş yatmış, o cehennemde anasını ölümün ağzına bırakmıştı. Şimdi ne yapmalıydı? Öldürmüşlerdi anasını, mutlaka öldürmüşlerdi. Birden çınarın altında durdu. Pınar ötede kayınıyordu. Uzaktaki kayalıklara kartallar inip kalkıyorlardı. Birden küçücük, avuç içi kadar kaldı. Bir insan böylesine küçülüp böcek haline gelemes ya, Hasan geldi. Parmak kadar kara bir böcekti şimdi. Biliyordu, biliyordu yaptığını... Bir iyice apaçık

biliyordu. Anasını öldürsünler, amcaları anasını öldürsünler, diye kaçmıştı.

“Görmesin gözüm, görmesin gözüm... Öldürülmeli anam, öldürülmeli. Öldürülmeli. O öldürülmezse olmaz. Çukurovada kimse bizim yüzümüze bakmaz. Babam da çingiraklıyılan olaraktan Çukurova sıcağında, cehennemde yanar durur. O ölmeli. Anam ölmeli. Esmeye ölmeli. Esmeye ölecek...”

Bunu iyice, açık açık, günlerce düşünmüştü. Ne kötülük. İnsan anasının ölümünü ister mi? Ya anası babasını öldürmüşse... Öldürüp de, babasının kanı yerde kalmışsa, kalıp da babasını hortlatmışsa, o hortlak da kıyamete kadar, kanı yerde kaldığından, yeryüzünü her gece hortlayarak cehennem acısında çığırarak, binbir kılığa girerek dolaşıyorsa... Onun için ölmeli, ölmeli... Büyükanasının Esmeye ne düşmanlığı var ki... Oğlunu kurtarmaya çalışıyor o. Hortlaklıktan oğlunu kurtarmaya çalışıyor. Esmeye, kendisi için aynısını yapmaz mı? Ben babam için yapmaz mıyım? Pınarın başına oturdu, ağlamaya başladı. Ağlamaktan da dehşet üzülyordu... İçi karmakarışık. Ya anasını öldürmüşlerse... İçinde bir sevinç... Sonra da daha sevinç dalgalanıp dururken, içinde bir acı, dehşet bir ağrı yüreğinde... Bir acı, bir sevinç dalgasına düşüyor. Bir babasının hortlakları, bir büyükanası, bir anası, amcaları... Bir de Ali amcası vardı, nerede acaba? O deli, insanlık dışı bir adamdı... Belki o şimdiye anasını öldürmüştür. Anasının cesedi geliyordu gözlerinin önüne. Sessiz yeşil sinekler... Kanı akmuş, tozun içine, kurumuş. Eli bir yanda, ayakları bir yanda... Yüzü davul gibi şişmiş, sarı bir su akıyor gözlerinden. Gözlerine karasinekler çokuşmuş.

Koşarak eve geldi, atını çekti, atladı, kimseye allahaısmarladık demeden, üzengiledi, yola çıktı, Çukurova yoluna düştü.

Ne oldu, ne zaman geldi, köye ne zaman girdi, Ali amcası yolunu ne zaman kesti, hiç hiç, bunları da anımsamıyor. Anasını gördü anasını. Çamur içinde kalmıştı. Anası onu görünce bir çığlık koparıp kucakladı. Bunu iyice anımsıyor. Bütün giyitleri kan içindeydi. Yarası ağır değildi. İki gün sonra anası ona böyle söyledi. Atının ayağı kırılmıştı, anası onu da söyledi. Kırılmıştı ama, ona daha iyi, daha güçlü bir at satın alacaktı. Babasının parası çoktu. Anasının, öz parası da çoktu.

Hasan ateşler içinde yanıyordu. Sonra iyileşti. Köye çıkmaya korkuyor, evin içinde gün akşama kadar oturup duruyordu. Hasan köyün içine çıkmaya değil, kapıdan başını dışarıya çıkarmaya korkuyordu.

Bu arada o hastayken yoklamaya ne büyükanası gelmiş, ne de amcaları, köyden de onu yoklamaya kimsecikler gelmemişti.

Köyün içine bir dedikodu yayılmıştı, o dedikodu da Hasanın kulağına nasıl gelmişti, anası hiçbir şey söylememişti, ya dedikodu nasıl gelmişti ona?

Hasanı babası bir gece atına bindirmiş kaçırmış dağlara. Onun boğazını sıkmış sıkmış, gözlerini pörtletmiş. Hasana diyor ki, hem boğazını sıkıyor, hem de diyor ki, Hasan diyor ki, onmayası Hasan, kim bıraktı babasının kanını hortladı da kıyamete kadar dünyada, cehennemde yandı durdu Hasan? Sen de insan mısın Hasan? Sen ölmelisin Hasan... Onursuz, hayvan gibi yaşayacağına, üstelik de babanı öldürenin elinden ekmek yiyerek yaşayacağına, sen ölmelisin Hasan...

Aradan aylar geçti, köylü hep tüyleri diken diken olarak bunu konuşuyordu.

Bir gün Hasan dışarıya fırladı, büyükanasına, amcalarına gitti.

Deli gibi, kendinden geçmiş, bas bas bağıırıyordu:

“Ben gittim, ben kaçtım, ben kaçtım, ben kaçtım bu lanet yerden. Sizin yüzünüzden. Ne babamı gördüm, ne bir şey... Yalan, yalan, yalan... Yalaaaaan... Sizin hepiniz yalan söylüyorsunuz, söylüyorsunuz...”

Akşama kadar, önüne gelenin yolunu kesip bağıırarak yalan söylediklerini söylüyordu.

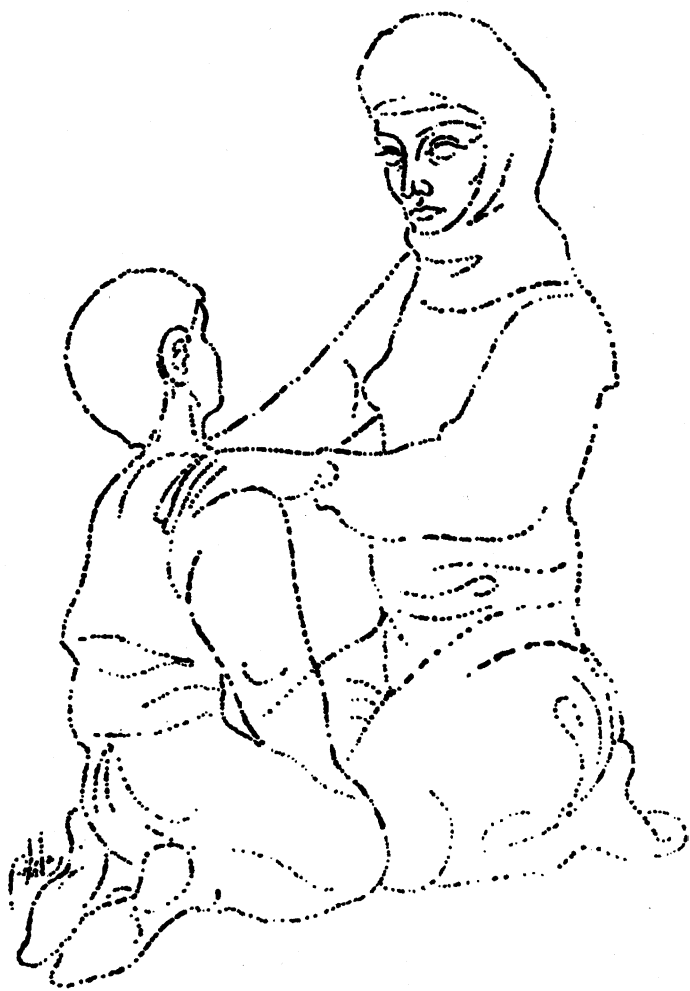
Köylüler ona bir hoş, bir deliye, bir çalığa bakar gibi bakıyordu.

Yaşlı Seferin yolunu kestiğinde, yüzüne bağırdığında, Sefer durmadan onun üstüne okudu okudu üfledi:

“Vay fıkara vay,” dedi, “hortlak babası onu çalmış...”

Hasan, bunu duyunca, elleriyle yüzünü kapatıp eve koştu, kendini sedire atıp kıpırdamadan ölü gibi orada durdu kaldı. Anası ona bir türlü yaklaşım da ne olup ne bittiğini soramıyordu.

Bu olaydan sonra artık Hasan evde duramadı. İçinden bir

duygu onu alıp alıp köyün içine götürüyordu. Köylüler, yalnız, toplu halde, onunla nerede karşılaşılırsa karşılaşsınlar, ona bir söz söylemeden geçmiyorlardı. Ya arkasından, ya da yüzüne karşı...

"Kanı yerde kalan hortlaklar, oğulları böyle biricik de olsa çalarlar onları..."

"Hortlaklar hortlaklıktan kurtulmak için her şeyi yaparlar."

"Allah kimseyi hortlak etmesin... Allah kimsenin başına vermesin hortlaklığı..."

"Hortlaklık zor."

"Kanı yerde kalan hortlak ki, birinci hortlaktır."

"Şimdi şu anda Esmeceliyle ölse, artık Halil kıyamete kadar hortlak hortlak sürünür, hem dünya cehenneminde, hem de Allah cehenneminde."

"Eceliyle ölmez inşallah, yazık Halile..."

"Allah böyle oğul vereceğine, yerine bir kara taş verseymiş daha iyi olurmuş."

"Anayı öldürmek kolay mı? İnsan anasına kıyamaz, ana kokusuna doyamaz. "

"Daha bir sabi çocuk Hasan, büyüseydi, büyük olsaydı, anası da olsa, o Esmeyi bir gün yaşatır mıydı?"

"Anayı öldürmek zor."

"Öldüremez her babayığit anasını..."

"Anasını öldürmek için bir insan çok yürekli olacak."

"Zaloğlu Rüstem gibi olacak."

"Koroğlu gibi olacak."

"Mustafa Kemal gibi, Gizik Duran gibi olacak."

"Karayılan gibisiler öldürebilir ancak analarını, Karayılan gibisiler."

"Fıkara, bir kımık sabi çocuk, nasıl nasıl nasıl öldürsün anasını."

"Her babayığidin de kalkmaz anasına eli."

"Kalkar mı?"

"Ana da öldürülür mü?"

"Yok canım sen de... O eski bir ahmaklık. Kandırıp çocuğu anasını öldürtmek istiyorlar fıkara oğlana."

"O da akıllı, öldürmüyor anasını."

“Bırakmıyorlar da.”

“Yaşasın el kadar çocuk be... Öldürtmüyor da anasını.”

“Oğlana bak oğlana... Koruyor anasını. Demir gibi çıktı oğlan...”

“Yok, babası... Yok Halil hortlamış da...”

“Varsın hortlasın.”

“Bunların hepsi hortlayacak... O kadar adam öldürdüler ki bunların hiçbirisi rahat yatamayacaklar mezarlarında...”

“Yok kanı yerde kaldı da... Yok...”

“Kanı ne kaldı yerde, öldürdüler ya Abbası...”

“Öldürtecekler Esmeyi...”

“Üstelik de Hasana, üstelik de oğluna...”

“Bir dayanır, iki dayanır...”

“Çocuktur bu...”

“Ağzından girip burnundan çıkarlar...”

“Öldürtürler Esmeyi...”

“Kadınları çocuklara öldürtürler...”

“Anasını öldürecek Hasan...”

Bir düş içinde yaşıyordu Hasan... Bir deliliğe kapıp koyvermişti kendini. Her gün her gün böyle sözleri dinlemek için köye çıkıyor... Bir gün anasından babasından söz açılmazsa içindeki boşluk onu deliye döndürüyordu. Alışmıştı. Bu sözler onun yaşaması için koşuldu. Onlarsız edemiyordu. Bellemişti artık, kim babasından anasından durmadan söz ediyorsa artık onun yanına gidiyordu. Susup babasının hortlaklığını, anasının orospuluğunu, deliliğini, kanının yerde kaldığını, babası üstüne binbir hikayeyi bir arada, dinliyor dinliyordu. Yeni bir hikaye kalmamışsa Halil hakkında, bu sefer kendisi yaşıyor, kendisi uyduruyordu. Hem de inanarak. Düş mü gerçek mi, düşü gerçeği unutup gitmişti. Hortlak babasını, dünya güzeli anasını sarmış bir düş dünyasına taşıyıp duruyordu. Köylü de onun gibi olmuştu. Onlar da durmadan bir şeyler uyduruyorlardı. Hem uyduruyorlar, uydurduklarını bile bile, az sonra da uydurduklarını gerçeğe çevirip inanıyorlardı. Esmeye de inanıyorlardı artık her uydurulana. Bu sefer oğlunu da verseler ona, verseler de haydi git deseler, gidemezdi Esmeye. Vay Esmeye, olan olmuştu ona. Hasan, köylüler, büyükana, Esmeye bir büyüdeydi.

Kapıların ağzına kırlangıçlar kanat kanada birikmişlerdi. Buralarda, Çukurovada kırlangıçlar evlerin içine yaparlardı yuvalarını. Her evde, ahırda, samanlıkta bir kırlangıç yuvası, dahası da birkaç kırlangıç yuvası olurdu. Her yıl kırlangıçlar geriye döndüklerinde yuvalarını onarırlar, çamurlu, düğme düğme kabarık, boz, ya da yeni yeni yuvalar yaparlardı. Yuvalarına yumurtlarlar, civciv çıkarırlardı. Kırlangıç yuvasını bozmak, gözünün içine bile yapsa kırlangıç yuvasını, günahların en büyüğüdü. Köyde kırlangıç yuvası bozduğundan dolayı çolak olmuş birkaç kişi vardı. Birkaç kişi de titrek olmuştu. Elleri ayakları, gövdeleri titreyerek dolanıyorlardı köyün içinde.

Yerlerde, yuvalarla birlikte kırlangıç yavruları, çırpınan, ezilmiş, cansız. Ezilip yere yapışmış, ezilip ince tüyleri uçmuş... Sarı kocaman ağızlı, korkudan kıyameti koparan...

Öfkelenmiş, delirmiş bir el, ta yukarılara, ustunlara kadar, orta direktten fırlayıp yuvaları aşağı indiriyor, indirip fırlatıyor yavruları oraya buraya, sonra koşarak başka bir eve, ahıra, samanlığa...

Sabah gün açılırken bütün köy ürperiyor, korkuyordu. Herkes biliyordu bu yuvaları kimin böyle yerlere serdiğini. Kırlangıçlar köyün içine dolmuşlar, kapıların üstünde vıcır vıcır, yürek paralayan bir çığlıkla telaşlı, acılı uçuşuyorlar, yerde debelenen, toza belenmiş yavrularının üstüne kadar iniyorlar, el-

lerinden hiçbir şey gelmiyor, gerisin geri havaya yükseliyorlar, yerdeki yuvalarının iki metre kadar üstünde dar halkalar çizerek dolanıyorlardı, durmadan...

Köylüler hemen işe koyulup yuvaları yerlerine geri yerleştirdiler ya, kırlangıç yavruları yarı yarıya ölmüşlerdi.

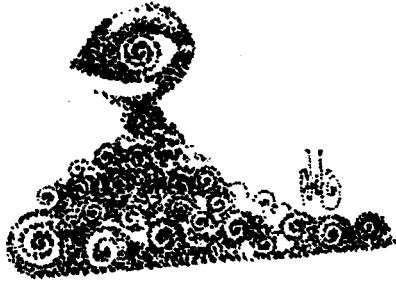
Bir hafta mı, on gün mü sonra ne, onarılmış yuvaların gene yerlerde olduğunu gördü bir sabah uyanınca köylü. Gene kırlangıçlar öbek öbek evlerin kapılarında uçmaya başladılar. Gene yerdeki civcivler çırpınıyorlar, toza batmış, kocaman sarı ağızlarını açıp ölüyorlardı. Köylüler gene sabahlardan akşamlara kadar çalışıp gene yarı yarıya ölmüş civcivleri yerlerine koydular, gene kırlangıçlar büyük bir çalışkanlıkla bozulmuş yuvalarını onardılar. Onaran sen misin, bir gece gene... Sonuncuda artık bütün yavrular ölmüştü. Köylüler, artık yuvaları yerlerine koymak gereğini duymadılar. Kırlangıçlar da birkaç gün küme küme evlerin kapılarında dolandılar, umudu kesmiş olacaklar ki, bundan sonra köyde bir tek kırlangıç bile gözükmedi. Herkes bu kırlangıçları böyle edenin kim olduğunu biliyordu ya, kimse kimseye söylemiyordu.

Bir karamsarlık, bir uğursuzluk çökmüştü köyün içine...

Kırlangıçlar Anavarza örenine, örenin köşelerine, kapalı yerlerine, kemerlerin altlarına da yuvalarını belki yüzyıllardan bu yana yapıyorlardı. Bir çoban bir sabah alı al moru mor koşarak haberi köye getirdi. Anavarza örenlerindeki ne kadar kuş varsa hepsi de yerdeydi, kuşları, yerdeki yavruları da hep yılanlar yiyorlardı. Kayalıklarda ne kadar yılan varsa her biri ağzına bir kırlangıç yavrusu almış yutuyordu.

"Gördüm," diyordu, çoban çocuk. "İki gözüm önüme aksın ki," diyordu çoban çocuk...

Sonra kartallara dadandı o belalı el... Kayalıklarda kırılmış kartal yumurtaları, ölmüş kartal yavruları... Kayalıklarda ne kadar kartal varsa hepsi havalanmışlar, öfkeyle, fısıltıyla örenlerin üstünde dönüyorlardı... Ve kayalıklarda durmadan bir tüfek pathyordu.

On harman yeri büyüklüğünde bir ateş halkası... Yanıyordu ortalık. Kartal ölüleri düşüyordu yalın halkasının ortasına... Kırlangıç ölüleri... Çığlık çığlığa. Kayalar yanıyordu. Kuşlar, hayvanlar, örenler, yılanlar, tilkiler çığlık çığlığa yangından kaçıyorlardı. Otlar, ağaçlar, evler yanıyordu.

Yangın geldi, bir paçavra oldu. Paçavra gazla ıslandı, paçavra gelip büyükananın konağının altından içeriye atıldı. Bir tanesini de pencereden attılar içeriye. Sofa tutuştu önce, sonra kapı. Sonra direkler tutuştular bir anda. Sert bir poyraz esiyordu. Yalımlar bir anda bütün evi sarıverdiler. Konaktan ahırılık olan samanlığa atladı yangın, oradan ambara, oradan da Hasanların evine bulaştı. Esmekalkmış, bir anda giyinmişti. Hasan bir türlü uyanmıyordu. Anası onu yatakla birlikte kucaklayıp dışarıya çıkardı, götürdü avlunun ortasındaki ağacın altına yatırdı. Hasan kısık gözlerinin aralığından üstüne doğru sünen yalımlara bakıyordu. Anası tek başına kendi evlerinden kocaman bir sandığı tıngır mungır merdivenlerden aşağıya indiriyordu. Sürükleye sürükleye getirdiği sandığı Hasanın yanına koydu.

Bağırarak:

“Uyan Hasan, uyan,” diyordu. “Uyan Hasan, her şeyimiz bu sandığın içinde Hasan. Bekle sandığımızı Hasan...”

Ortalık gündüz gibi apaydınlık olmuştu. Ak donlu, ak gömleli, yarı çıplak köylüler avluda üst üstediler, bir gidip bir geliyorlardı. Konak yanıyor, bazı yerleri kütürtüyle çöküyordu. At kişnemeleri, sığır böğürmeleri geliyordu yanan samanlıktan da... Delicene esen poyraz yalımları parça parça ko-

parip alıp götürüyordu köyün üstüne. Aşağıdaki evlerden iki üç huğ tutuştu, bir anda da yanıp kül oluverdiler. Kocaman konak daha yanıyordu. Bir iki kova su döküyordu birkaç kişi konağın yalımlarına. Su dökülen yerin yalımları, su dökülür dökülmez birkaç misli daha büyüyordu.

Hasan, sözüm ona uyanamadan sabaha kadar öylece uyudu.

Anası gidiyor geliyor:

“Uyu Hasanım uyu,” diyordu. “Hiç kimse hiçbir şeyin farkında değil, iyi yaptın bu kafirlere... İyi, eline sağlık... Sen uyu yavrum...”

Sonunda Hasan yatağından fırlayıp anasının ağzını kapattı:

“Suuuuuus,” dedi, “ele vereceksin beni. Öldürteceksin beni, suuuus!”

Hemen yatağa girip gene uyumuşçuluğa vurdu.

Sabah hiçbir şey olmamış gibi uyandı. Elini yüzünü yıkadı. Birtakım yorgun insanlar gidiyor geliyordu. Büyükanası karşıya avlu duvarının dibine oturup yumulmuştu. Anası daha yangın evinden dışarı yarı yanık bir şeyler çekiyordu. Başını yukarı kaldırınca kundağı sedefli tüfeğini dala asılı gördü. Kendisi, yangın çıktığında tüfeğini evin içinde unutmuştu. Aslan anası hiç unuttur mu, tüfeğini dışarıya çıkarıvermiş de buraya asmıştı.

Buğulu sabahta yanmış evlerin yerleri usul usul tütüyor, ortalık yanık yün, yanık yağ, yanık et kokuyordu. Yağ insanın genzine kadar geliyor, bulaşıyordu.

Hasan bu sabah, her sabahkinden daha sevinçliydi.

Evlerini, anasının yangından kaçırabildiklerini, birkaç adam geldi, avlu duvarının ardındaki, ulu salkımsöğüt ağacının altındaki bir çinkolu eve taşdılar. Onun yanındaki iki katlı dolma duvarlı eve de büyükanaları taşındı. Gene komşu olmuşlardı.

Uzun bir süre yangını kim çıkardı diye köyde tartıştılar. Herkes herkesi suçluyordu.

İlk ağızda Kizirin üç oğlunu her nedense, evleri yaktılar diye candarmaya verip hapse gönderdiler. Anaları, karıları sabahdan akşamlara kadar beddua edip ağlaşıyorlardı.

Evleri yaktığından şüphe edilen Kara Osman dört yerinden bıçaklanmış, aşağıdaki deve hendeğinde bulundu.

Evlerin molozunu birkaç günde bütün köylü elbirliğiyle te-

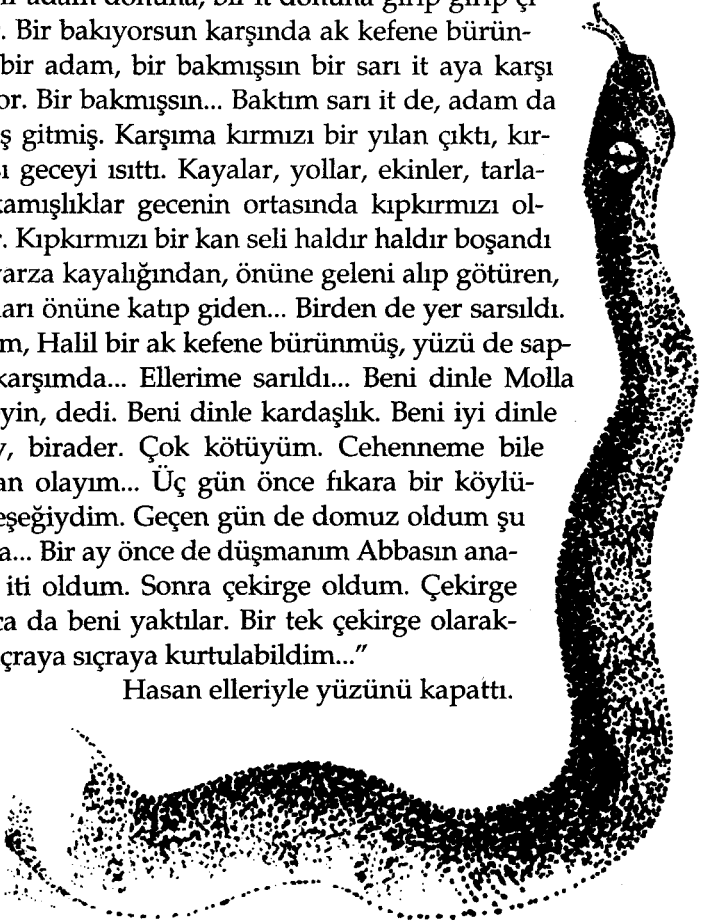

mizleyip dağlardan ustalar getirtilip evlerin yerine yeniden eve başlandı.

Hasan sabahlardan akşamlara kadar kamaşlıkta av avlıyor, Anavarza öreninde bir kayanın üstüne oturmuş düşünüyordu. Dağ taş kekik kokuyordu.

"Babanı gördüm babanı... Babanı gördüm Hasanım... Sarı bir it geliyordu ardından, ay ışığı vardı orada, gün doğmuş gibi, sarı itin dili bir karış dışarda. Arada sırada sarı it kıcının üstüne oturup başını havaya kaldırıyor aya karşı uluyordu. Alikesiğine girince benim yüreğime bir korku düştü. Sarı it baktım bir adam donuna, bir it donuna girip girip çıkıyor. Bir bakıyorsun karşında ak kefene bürünmüş bir adam, bir bakmışsın bir sarı it aya karşı ürüyor. Bir bakmışsın... Baktım sarı it de, adam da yitmiş gitmiş. Karşıma kırmızı bir yılan çıktı, kırmızısı geceyi ısıttı. Kayalar, yollar, ekinler, tarlalar, kamışlıklar gecenin ortasında kıpkırmızı oldular. Kıpkırmızı bir kan seli haldir haldir boşandı Anavarza kayalığından, önüne geleni alıp götüren, kayaları önüne katıp giden... Birden de yer sarsıldı. Baktım, Halil bir ak kefene bürünmüş, yüzü de sapsarı karşımda... Ellerime sarıldı... Beni dinle Molla Hüseyin, dedi. Beni dinle kardaşlık. Beni iyi dinle heey, birader. Çok kötüyüm. Cehenneme bile kurban olayım... Üç gün önce fıkara bir köylünün eşeğiydim. Geçen gün de domuz oldum şu dağda... Bir ay önce de düşmanım Abbasın anasının iti oldum. Sonra çekirge oldum. Çekirge olunca da beni yaktılar. Bir tek çekirge olaraktan sıçraya sıçraya kurtulabildim..."

Hasan elleriyle yüzünü kapattı.

Ali geldi oraya, salkımsöğüt ağacının altına.

"Gel Hasan," dedi.

Hasan koşarak onun yanına geldi:

"Hoş geldin Ali emmi," dedi. "Nerelere kaçmıştın bunca zaman? Seni çok aradım."

"Kaçıyorum," dedi Ali. "Kaçacağım yiğenim. Ben kaçmayayım da kimler kaçsın. Belki de ben kıyamete kadar kaçacağım."

"Kimden?" diye sordu Hasan. "Sen kimden kaçacaksın? Kaçıyorsun."

"Ben kaçmalıyım," dedi Ali. "Hep de kaçacağım. Sen de kaçacaksın. Ne yapalım, alnımızın yazısı buymuş..."

"Buymuş zaar," dedi Hasan boynunu büküp. "Buymuş buymuş."

"Haydi gidelim şuna yukarı," dedi Ali.

"Tüfeğimi alayım da..." dedi Hasan...

Anavarza kayalıklarına doğru yola düştüler. Merdivenleri çıkıp surların dibine vardılar. Karşı yoldan kamyonlar, otobüsler, otomobiller, biçerdöverler, at arabaları geçiyordu. Bir uzun toz direği ovaya düşmüş var hızıyla doğuya seğirtiyordu. Bir kayanın üstüne çöktüler.

Ali, uzun boyluydu, gençti ama boyun derileri kırışmıştı. Gaga burunlu, sert, kızgın yüzlüydü. Arada sırada yüzündeki kızgınlık gidiyor, onun yerine ağlamsı bir hal geliyordu.

"Bıktım," dedi Ali, "bana bir akıl veresin, beni bu dertten kurtarasın Hasan, derdimin dermanı, yaramın merhemi sensin Hasan, yiğidim Hasan. Al, bu tabancayı sana getirdim. Bu Bulgar beyliğinin sapı sedeftedir, fildişindedir. Bu tabanca babanın tabancasıdır. Vurulduğu geceden bu yana baban beni kovalıyor. Vurulduğu gece ardıma bir döndüm baktım, Halil orada uzun bir gölge gibi. Ak, bir kavak boyunda bir gölge Halil. Ağzı burnu, kulağı, her yeri Halil... Ama Halil bir gölge olmuş. Söyle Halil, dedim, üstüme eğildi. Ali, Ali, kardeşim Ali, dedi. İyi dinle beni, kanımı yerde koyma benim. En yiğit kardeşim sensin, oğlum daha küçük, beni öldüreni, öldürteni sen öldür, sen öldür. Beni hortlak bırakma şu dünyada. Anan dünya güzeliydi. Koca Allahımız ananı özenmiş bezenmiş de yaratmış,

ben onu hiçbir vakit öldüremedim. Elim varmadı. Aldım elime babanın tabancasını, baban gömüldüğü gece, girdim sizin eve, anan, dünya güzeli, yüzüme baktı baktı da, öldür beni, dedi. Öldür ama beni, çocuğum, beni amcasının öldürdüğünü bilmesin. Size, soyuna düşman olur, dedi. Biliyorum, beni yaşatmazsınız, çabuk öldürün de kurtulayım. Başını yere eğdi, haydi sık, dedi. Elim titredi. Bir türlü tetiğe basamadım. Allahın ancak bin yılda, iki bin yılda bir tane yaratabildiği bir güzeldi anan, öldüremedim. Ben seni öldüremeyeceğim, bacım, dedim. Ben buradan başımı alıp da gidiyorum, seni kim öldürürse öldürsün, ben seni öldüremem, senin gibi Allahın güzeline elim varamaz benim. Düştüm yola. Arkama bir baktım ki, Halil arkamda, uzanmış gitmiş ak kefeniyle, çocuk gibi ağlayıp durur. Yapamam Halil yapamam, dedim. Başkası, başka bir insan olaydı Esmenin yerinde anam da olsa öldürürdüm seni hortlaklıktan kurtarmak için, amma velakin, Esmeyi öldüremem, öldüremem Halil, öldüremem. Sen olsan, sen de öldüremezdin Esmeyi, insan olan öldüremez Esmeyi... Öldüremez Halil... Halil boylu boyunca yere serildi, inildemeye başladı, bir iniyor ki, toprak zangırdıyor titremesinden, inlemesinden... Öldür, öldür de, beni kurtar, diye yalvarıyor. Kimse öldüremez onu ama, sen öldür. Gören ona sevda bağlar, benim gibi, hem de karasevda bağlar da öldüremez. Sen, karasevda bağla da ona, gene de öldür nolursun. Bu dünyada halim yaman. Yaman, dedi Halil, çok zarılık eyledi..."

Gece gündüz demiyor Halil, hep ardında Alinin. Ali Mersine kaçıyor. Bir bakıyor ki, karşısında Halil, boyun bükmüş, gözlerinin içine bakıyor. Öldür onu, diyor, öldür Ali. Mezarımın içine yılan çıyan, akrep, kurt, solucan doldu, yiyorlar beni. Kurtar beni Ali. Kanım yerde kaldıkça kıyamete kadar mezarımda azar azar yiyecekler böcekler yılanlar. Kıyamet günü yiyip ancak bitirecekler. Anlıyor musun başıma geleni Ali? Öldür onu. Öldür Ali, dayanamaz oldum. Yiyorlar beni. Oğlum daha bebecik. Küçücük daha. Üstelik de bir dünya güzeli anası... Ali ben daha aşığım onun, o beni öldürttü ya, Ali...

İstanbul'a kaçıyor, İstanbul'da da Halil ardında. Dur durak bilmiyor. Nereye gitse Halil yanında, yar yar yalvarıyor...

“Üç kere daha geldim, yemin ederek, ant içerek, üç defa daha geldim öldürmeye Esmeyi. Üçünde de Esmeyi öldür de kurtulayım Ali kardeşim, dedi, üçünde de elim varmadı. Yapamayacağım Hasan, al babanın tabancasını. Artık sen de büyüdün, erkek oldun. Babanın kanı bundan böyle senin boynuna...”

Bundan sonra durmadan Esmenin güzelliğini övdü. Sonunda bir daha, bir daha insan olanın Esmeyi kıyamayacağını söyledi, kayalıklardan aşağı yürüdü gitti. Hasana bir allahaismarladık bile demeden.

Dursun:

“Anan dünya güzeli, şeytana uyma, olur mu?” dedi.

Bir deniz oluyordu ova. Payasta, kalenin altında denizi görmüştü. Kocamandı, gümbürdüyordu. Yanında da anası vardı. Bir sürü de vapur görmüştü. Anasıyla vapurun içine giriyorlardı. Bir ormanın içine giriyordu vapur. Sonra vapurun önüne Hemite kayalıkları çıkıyordu. Keskin burnuyla kayalıkları yarıyordu vapur, ak köpükler fışkırıyordu mor kayalıklardan.

“Durun,” diye bağırdı Ali. “İkinizi bir arada öldürecektim. İyi, iyi, şimdi ikiniz bir aradasınız.”

Vapurun keskin ucu kayalıkları yarıyor, mor köpürüyor kayalıklar, yağmur gibi maviler yağıyor, gökten mor kayalıklar dökülüyor, üstlerine. Ali babasının tabancasını çekmiş, doğrultmuş onlara doğru, Hasana doğru, Hasan korkuyor yumuluyor...

“Taş yağacak bu Çukurovanın üstüne, bir fıkara Halil, babayığit, oğlu, anası, kardeşleri sağsa eğer, babasının kanı yerde bırakılır mı?”

Yarasını iki eliyle tutmuş, yürüyor Halil, mor kamışlıkların

içine. Kamışlar sivri yontulmuş, bir hoş kamışlar... Kamışlar kollarına, bacaklarına, göğsüne saplanıyorlar Halilin. Halil bağıarak koşuyor. Gözleri dışarıya pörtlemiş, beni kurtarın, kurtarın, kurtarın beni... Gidiyor bir bataklığa düşüyor. Batak kan içinde kalıyor. Bataklik fokurduyor, kan fışkırıyor her yerden. Halilin başı batağa girip girip çıkıyor.

“Yılan yağıacak Çukurun üstüne... Ateş yağıacak... Çekirge yağıacak, solucan, kaplumbağa, böğürtleç, kertiş yağıacak... Adana selden, Ceyhan yelden, Misis yilandan, Tarsus bataktan gidecek... Anavarza yanmış harap olmuş... Sinekten, karıncadan gidecek Anavarzada kim kalmışsa, ne kalmışsa...”

Halili gördü apaçık Hasan da. Babası orada durmuş kasıklarını tuta tuta ona gülüyordu. Bir tuhaf tepeden bakıyordu ona...

“Bu da insan mı, bu da mı insan,” sözleri çalınıyordu kulağına.

Büyükanası yatakta yatıyordu. Solmuş gitmiş, gözlerinin altları yemyeşil olmuştu. Elleri de yeşile kesmişti.

“Ölüyorum ya, ölmeyeceğim Hasan. Ben ölürsem kim alacak, kim kaldıracak oğlumun kanını yerden Hasan. Hiçbiriniz adam çıkmadınız. O Ali olacak Ali var ya, o emmin olacak adam var ya, ananla, kardeşinin kanlısıyla evlenmek istiyor. Onun derdinden deli olmuş da dağlara düşmüş Hasanım. De söyle, ben nasıl eder de ölürüm Hasanım. Bir insan kardeşinin öz bir kanlısına karasevda bağlar mı? Biliyorum, çok güzel o. İnsan olan insan ona kıyamıyor. Onu görenin eli tetiğe varmıyor. Onu öldürtmek için servet döktüm Hasanım, kimse öldüremiyor. Ananı görünce büyüleniyorlar onlar Hasanım...”

Çocuklar bile öldürememişler Esmeyi, çocuklar bile.

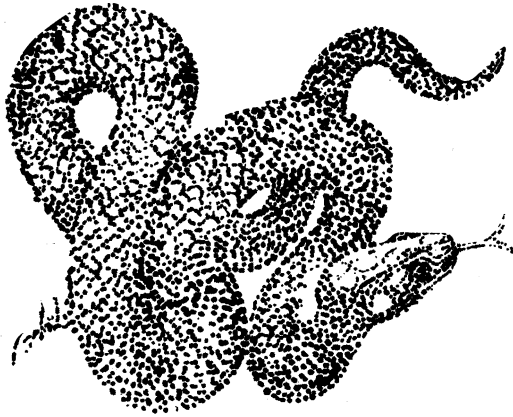
Dağlardaki Cankızak köyünden bir Hacı eşkıya var. Hacı eşkıyanın yedi oğlu. Yedisi de çocuk. Sekiz dokuz, on, on beş yaşında... On sekizine kadar... Hiçbirisini ceza tutmuyor.

Hacı eşkıya çocuklarının, daha kendilerini bilir bilmez, ellerine veriyor tabancayı. Başlarında koca bıyıklı eski eşkıyalar. Çocuklar birkaç yılda turnayı gözünden, kaçan tavşanı art ayağından vuracak kadar nişancı oluyorlar. Çocuklar nişancı olunca, işte o zaman...

Hacı eşkıya çok zengin... Çocukları adam öldürüyor... Düşmanı olan Hacı eşkıyaya geliyor, eeeey Hacı eşkıya, diyor, şöyle şöyle, bu kıbal, şu durumda bir düşmanım var. Ver bir oğlunu bana da, öldürsün düşmanımı. Ne istersin... Yüz bin, diyor Hacı eşkıya. Bir kuruş aşağı olmaz. Bu yolda ölüm de kalım da var. Üstelik şimdi çocukları bile hapsediyorlar. Bir adamın kıymeti parayla ölçülür mü, bir adamın değeri dünya malıyla ölçülmez, ölçülmez ama, gözü kör olsun biz adam öldürmeyi zanaat edinmişiz, ne yazık, onun için yüz bin vereceksin... Yüz bin lira verecek olmuş da Hacı eşkıyanın çocuğuna büyükanası, Hacı eşkıyanın çocuğu bir avuç içi kadar çocukken, getirmiş de tabancayı büyükanasının önüne atmuş, görünce elim ayağım tutuldu, şavkından gözüm kamaştı, ben Esmeyi öldüremem ana, demiş. İstersen Hasanı öldürüvereyim, Esmenin oğlunu, amma velakin Esmeyi, öldüremem, demiş.

Adam öldürecek, parayla adam öldürecek çok çocuk yetiştiriyorlar bu dağlarda, çok adam var bu dağlarda basınca parayı adam öldürecek, amma velakin Esmeyi öldürecek yok.

“Sen de öldüremezsın Hasanım, sen de kıyamazsın güzel anana. Varıp bir kötünün koynuna girecek Hasanım. Benim oğlum da dünyanın yakışığıydı. Onun yatağına bir kötüyü sokacak Hasanım, varıp ben ölmeyeyim de kimler ölsün Hasanım. Öldürme oğlum Hasanım, öldürme ananı. Onu kimse de öldüremiyor, onu gören ona karasevda bağlıyor Hasanım. Sen de öldüremezsın, öldürme Hasanım. Varsın oğlumun gül yatağına çıkanlar girsin. Ben öpmeye kıyamazdım oğlumu, belediler kızıl kana. Ben ne yapayım aslanım. Oğlumun kanlısı gözümün önünde salınır gezer. Giyinir kuşanır da salınır gezer...”

Dehşet bir poyraz esiyordu. Ağaçları kökünden söken, harmanları, otları alıp götüren, yolları tozutan, kayaları sallayan... Kartallar uçuşuyorlardı havada göğüslerini esen delirmiş yele vererek...

Ateş yanıyordu, bir harman olmuş. Önce yalım halkası büyüktü... On adam boyu yalım çepeçevre Hasanı sarmıştı. Gittikçe de küçülüyordu. Hasan bir yere gidemiyor, bir yere bakamıyordu. Yalım halkası küçülüyor, Hasan boğuluyor.

"Üç gündür ağzına bir şey koymadın yavrurum."

"Oğlum yemek yemezsen..."

Hasanın alnı boncuk boncuk terliyordu.

Hasan yönünü öteye dönmüş Esmeye hiç bakmıyordu.

"Hasan, üç gün yemek yemezse bir insan..."

Hasanın yüzü kıpkırmızı.

"Ölmek mi istiyorsun?"

Hasan ölmek istiyordu. Aaaah, ölebilse.

Hasan kimsenin yüzüne bakamıyor. Köyde Hasanı kim görse yüz çeviriyor.

Amcaları, köyün itleri de konuşmuyor onunla.

Evleri yakan kim, Hasan. Bütün köy hep bir ağızdan söylüyor.

Babasının kanını yerde koyup da hortlatan bir insandan ne hayır gelir, evleri de yakar, insanları da, kendisini de.

Kırlangıç yuvalarını bozup da, kırlangıçları öldüren kim, Hasan.

Babasının kanını yerde koyan insandan ne hayır gelir, kırlangıçları da öldürür, sabi çocukları da, leylekleri de, insanları da...

"Boyu devrilesiye bakın boyu devrilesiye."

"Adam gibi de, tıpkı bir adammış gibi de gort gort dolanıyor köyün içinde..."

"Yılana benziyor yılanı."

"Armuda benziyor armuda."

"Kendini de kimse ararmış gibi..."

"Kaçıyor da ha kaçıyor..."

"Burnu da bir havada batasının..."

"Sanki babasını öldüreni öldürmüş de."

Köye giriyor, dolaşılıyor. Papuç incirlerinden incirler koparıyor. Papuç incirlerinin ince dikenleri ellerinde. Ellerini ince kumla ovacaksın ki dikenler çıksın. Köyün içinden ayrılamıyor. Bunca gün, bunca ay, bunca yıl hep babasını konuşmuşların ağzından bir çift söz duyulmuyor artık babası üstüne. Onun hortlaklığı, her gece köyde dolaşması... Unutulmuş gibi... Konuşuluyor da artık Hasanın yanında konuşmuyorlar. Hasan meraktan çatlayacak. Ne konuşuyorlar acaba bugünler. Hasanı görünce herkes her yerden susuyor...

Neyse bir gün bir çocuk ağzından kaçırdı da, Hasan neredeyse sevincinden deli olacaktı.

Babası daha karasevdalıymış anasına. Onun için mezarında duramayıp Esmeyi görmek için yeryüzünü dolanıyormuş. Esmeyle yatmak için can atıyormuş. Belki bir gün Esmeyi boğup öldürecekmiş. Belki bir gün köylüler Esmenin ölüsünü bulacakmış, Anavarza kayalıklarından atılmış, belki bir gün ırmakta bulacaklarmış, boğulmuş, mosmor kesilmiş.

Kırlangıçlar, yangınlar, ölü leylekler, yılanlar kovalıyordu Hasanı. Hasan artık uyuyamaz olmuştu. Geceleri kalkıyor, ilk horoz seslerinin içine dalıyor, Anavarza kayalığına çıkıyordu. Aşağısı uçurumdu, belki de on kayak boyu. Kayalık aşağıdan, ovoidan yukarı dümdüz yükseliyordu. Keskin kayalar Anavarza surlarının dibinde...

Karanlık, Hasan bir bıçağın ağzında yürür gibi kayalıkların keskininde yürüyor. Bastığı yerin iki parmak ötesi uçurum. Uçurumun altı mermer döşeli bir ova. Mermerin üstüne düştüğünde taa buradan, en küçük bir parçası bile kalmaz, un ufak olur. Bunu biliyor Hasan... Bunu biliyor, dehşet bir korkuda kayalığın keskininde yürüyor. Yürüyüşü uzun sürüyor... Kan ter içinde kalmış, bıçağın ağzındaki yürüyüşünü bitiriyor. Gözünü açıyor aşağılara, karanlık uçuruma bakıyor, düşmemiş, derin bir soluk alıyor, köye dönüyor... Bu her gün böyle...

"Konuşmayın bu köyden onunla kimse, lanetli o," dedi Deli Haydar. Ağzında hiç diş kalmamış, avurtları çökmüştü. "Delirecek o. Her gece her gece... Ben onu gözlerimle gördüm."

"Kimse yüzüne bakmasın," dedi Remzi Taşyürek. Eski bir eşkiyaydı, kız kardeşini öldürmüştü, sonra da parçalamıştı. "Ya delirecek, ya da..."

Yaşlı Meryem karı, kuzu dişlerini çıkarıyordu. Sesi sivrisinek vızıltısı gibiydi: "Ben onunla konuşacağım," dedi. "Varsın ölmesin fıkara. Babası da hortlamış, yazık."

"Ne de iyi çocuk," dedi Zala. Fingirdek Zala. "Az daha büyük olaydı, onu alır da köyden kaçırırdım," dedi.

"Gördüm," dedi Mustan. "Babası her gece onu elinden tutup Anavarzanın kayalıklarına çıkarıyor. Elinden tutup tam uçurumun ağzında dolaştırıyor, karanlıkta. Bir gün de oradan taaa aşağıya atacak babası Hasanı." Seyrek sakalını durmadan kaşıyordu. Seyrek, tel tel, uzun sakalını.

Hasan sabah erkenden uyandı. Yüzünü bol suyla çarpa çarpa yudu, giyindi, güzelce karnını doyurdu. Büyükanasına gitti. Epeydir büyükanası da onunla konuşmuyordu. Ne zaman görse onu, yatağında başını öte yana dönüyor, o gidinceye kadar öylece kalıyordu. O gittikten sonradır ki homurtularla yer değiştiriyordu. Hasan, arkasından onun çok bedduasını duymuştu.

"Bir şey söyle nene. Konuş benimle. Babam nasıl hortladı

anlat. Babam nasıl hortladı anlat. Babam nasıl kurtulacak söyle. Babamı kurtlar kuşlar mı yiyor, de bana.”

Her gün kurtlar yiyordu Halili. Kurtlar yiyip bitiriyor, Halil yeniden hortlak oluyordu her gece her gece böyle.

“Babamı nasıl yiyorlar nene?”

Konuşmuyordu büyükanası onunla.

Amcaları da, amcalarının çocukları da, köyün çocukları da, kimsecikler de. Anası anasıyken, o bile konuşmuyordu.

Güneş kızdırıyordu. Irmak bir gümüş parlıtısında akıyordu, eritilmiş. Hasan kaçıyordu köyden. Güneş gittikçe kavuruyordu onu. Suyun kıyısınca koşuyordu aşağı, Dumluya doğru. Dumlu kırmızı bir duman altında sallanıyordu. Hasanın ayakları çıplaktı. Yere, tozlara bastıkça yanıyordu. Hasan susuzluktan ölüyordu. Akşam oldu, gün kavuştu, garbi yeli çıktı. Hasan yanındaki suya eğilip de bir yudum suyu içmeyi akıl edemiyordu. Ya da yüzünü yumayı. O yürüyordu, toza, tere belenmiş. Ayakları onu gerisin geriye çekiyordu. Önü korkunç bir korku, arkası korkuydu... Birden geriye döndü. Geriye döndüğünü bilmiyor. Ne zaman, niçin döndü, onu da bilemiyor. Gece yarıya doğru Anavarza kayalığının dibindeydi. Karanlıkta kayalık gittikçe büyüyordu. Tepenin başından uğultular, yaralı iri bir hayvanın inildemesi geliyordu. Rüzgar kayaları, otları, ağaçları dağıtıyordu. Kayalıklara vurduğunu da anımsamıyor. Olanca hızıyla, soluğu kesilerek tepeye çıktı. Dizleri, elleri kanıyordu. Yukarı çıkınca ortalık acı, yanmış kekik koktu. Kendini uçurumun ucuna attı, tel üstünde yürür gibi, kulaklarında sağır edici bir uğultu, yürüdü. Yürüdükçe korkuyor, korktukça sarhoşlar gibi bu ustura ağzında yalpalıyordu. Aşağısını düşünüyordu. Bütün bedeni karanlığa karışmış gitmiş, esrik bir titremede... Birden, karşısında onu gördü. Sol yana attı kendini. O, üstüne çöktü onun... Bağırımıyordu. Bağırıyordu ya, sesi çıkmıyordu. Boğulur gibi olurken boğazının gevşediğini fark etti, soluk almaya başladı yavaş yavaş... Gene kalktı, dizleri titreyerek uçurumun usturasına vurdu kendini. Şimdi bir oyundaydı. Halay çeker gibi yürüyordu. İçindeki korku da yavaş yavaş artıyordu.

Böylece, bu gece usturanın ağzında kan ter içinde kalınca-ya kadar yürüdü Hasan... Bir kuzeye doğru kayalığın ucunda baştan başa yürüyor, sonra kayalığın ucunda geriye dönüyordu. Gün ışıyınca kadar, bacakları feldirdeyinceye kadar gitti geldi. Gün ışıyıp da aşağısını görünce başı fıldır fıldır dönmeye başladı. Yöresinde dünya, kayalıklar, otlar, arılar, kelebekler, kurumuş çiçekler karman çorman olmuş dönüyordu. Ta aşağıdaki kocaman ırmak bir derecik gibi kalmış, ovadaki yollar ip-lik gibi incelmış, insanlar karınca olmuş, küçücük böcekler gibi bu karman çormanına karışmış dönüyorlardı. Küçücük bir kırmızı kamyon parmak kadar, toza batmış dönüyordu. Döndü, döndü, Hasan oraya iki kayanın arasına düştü, soluk soluğaydı, bir süre orada öyle kaldı.

Gün kızdırmıştı, Hasan terliyordu, kayalık yanıyordu. Hasanın kulakları uğulduyordu. Gözü kararmıştı, bir gecede mi gündüzde mi bilmiyordu. Düşünemiyordu da. Kayalıkların üstünden saydamlamış, ışıklı gibi, dünyayı ışıktandırarak kırmızı yılanlar geçiyordu. Babası Halil, uzun ak kefene bürünmüş, kırmızı saydam yılanları öldürüyor, her yılanı vuruşta da yilandan ışıklar patlıyor, göğe yükselerek oradan yıldız yıldız dökülüyordu. Öldürülen yılan yere düşünce gene toparlanıp diriliyor, toparlanıp diriliyordu. Sırtı kalın kabuklu böcekler, güneşin altında yanardöner yankılanarak kayalıklara, yollara, ovalara sıvanmışlardı. Sümüklüböcekler ak düğmeler gibi her ota, çiçeğe, çalıya, ağaca, yaprağa sıvanmışlardı milyon milyon.

Hasan kalkmak istiyordu kalkamıyordu. Bütün bedeni inanılmaz bir çözülmede, bir ağrıdaydı. Kalkıp orada, uçurumun ustura gibi tam kıyıcığında yürümek istiyordu. Yürümese çatlar ölürdü. Yükseklik başını döndürüyordu. O kırmızı kamyon aşağıda parmak kadar küçülmüştü... Oradan bir düşerse bin parça... Korkudan durmadan ürperiyordu. Sürünerek kalktı, uçurumun kıyısına tutundu, ayağa kalktı, aşağılar derin, uzaktı. Ova taaaa Gavurdağlarının dibine kadar dümdüz uzanıyordu. Hemite kalesi, Yılankale, Toprakkale duman içinde kalmışlardı. Ova parlıyordu. Işık dolmuş her bir yana... Yalnız uçurumun altı, Hasan bakamıyordu ya, kararlıyordu. Karanlık... Hasan canlandı, birden sıçradı, ayağının yarısı uçurumun ucunda

yürüdü. Yürüdükçe korkuyor, korkudan deliriyor, kendine geliyordu. Daha çok başı dönüyordu gündüz. Uzun geliyordu yürümek, belki bir günlük yol yürümüştü... Öyle geliyordu ona...

Bir çözülmeye, artık yürüyemiyor, uçurumun başında, yönü uçurumdan yana dönük, bir öne bir arkaya sallanıyor. İçinde, içinin ta özünde duyuyor, ha düştü, ha düşecek, sallanıyor. Sallanıyor öne arkaya... Kararıyor ortalık, sonra koyu, gözü yakan, yoğun bir ışıkla açılıyor. Hasan bir öne bir arkaya gidip geliyor. Kulaklarında sağır edici bir uğultu gittikçe azıtıyor. O sallandıkça uğultu da artıyor...

Sonunda Hasan kendinden geçti. Arkaya, toprağın üstüne düştü, sırtüstü serildi kayalıkların arasına. Öne sallandığında kendinden geçseydi, şimdi aşağıda paramparçaydı... Darmadağın olmuştu bedeni. Çoktan da, daha o aşağı düşerken kartallar onun parçalarını yüzlerce, binlerce üşüşerek yiyip bitirmişlerdi...

Ak kefenli gelmişti. Önünde bir sürü kırmızı yılan... "Hasan," diyordu, "Hasan, sen oğlum değil misin? Sen benim zürriyetimden olmadın mı Hasan? Kurtaramaz mısın babanı? İşte önümde yüzlerce kırmızı yılan, bunlar yılan değil, kanı yerde kalmış insanlar. Öldürülmüşler de öçleri alınmamış. Kırmızı yılan olaraktan hortlamışlar. Beni bunlara çoban yaptılar zebaniler. Benim de kanım yerde kalırsa, beni de böyle güttürecekler. Babanın bu haline nasıl dayanıyorsun Hasan? Oğlum değil misin, acımıyor musun bana Hasan? Ben kırmızı bir yılan olup kıyamete kadar böyle sürünmeye layık mıyım Hasanım, yavrum... Aaaaah, yılanı öldürseler, yılanı öldürseler Hasan... Aaah, Hasan..."

Bir uyandı ayıktı, duvarlar, kayalar, kırlangıçlar, yalınlar tepesine dökülüyorlardı. Hasan kaçıyor, yılanlar, kırlangıçlar, kartallar, kırmızılar onu kovalıyorlardı.

Köy gene konuşuyordu. Herkes herkes, yediden yetmiş kadar konuşuyorlardı. Esmeye dillerindeydi. Halil gelmiş. Bütün köylü tekmil Halille konuşmuş. Önce anasına gelmiş.

Anasına çok konuşmuş. Edememiş sonra da köye gelmiş, oturmuş ağacın altına. Ortalık da portakal kokuyormuş. Bir bağırmış, bir bağırmış köyün ortasında: "Kırmızı yılanlara çoban oldum çoban... Daha sonra uzun, saydam kırmızı bir yılan olacağım. Beni yılan etmeyin, yılanı öldürseler, yılanı öldürseler."

Sonra çat diye çatlamış ortasından, köyün üstüne kırmızı yılanlar yağmaya başlamış.

Büyükana yumuşaktı, yüzü sevinçli gibiydi. Hasanın saçlarını okşadı uzun uzun. Hasan bundan çok kıvanç duydu. Konuştu da onunla. Köylü de konuşacaktı demek. İyi iyi, Hasan bu kez de kurtulmuştu. Ağzının içine girecekmiş gibi dinliyordu nenesini. Candan yürekten, inanılmaz bir tatla, bir tutkuyula...

"Halil sevdasından da hortluyormuş, duydun mu Hasan? Anana karasevda bağlamış. Kıskanıyormuş ananı. Benim dünyaya güzelimin koynuna başka erkek girerse ben ölürüm, diyor-muş. Olur mu Hasan, olur mu yavrum, senin babanın, böyle bir yiğidin yatağına başka bir erkek girer mi, olur mu? Gel gel, gel Hasan gel. Gel yavrum gel."

Hasanın başını kucağına çekti, konuşmaya başladı fısıfısı:

"Sen bilmiyorsun yavrum, sen çocuksun yavrum, beni dinle yavrum, çocuksun ya, büyüdün de, babayığit bir erkek oldun, senin gibi bir yiğidin anası başka erkekleri yatağına alır mı, gel gel, daha gel de kimsecikler duymasın, anan her gece bir erkeği yatağına alıyormuş, bütün köylü görmüş, görmeyen, duymayan, bilmeyen yok. Ne dersin buna Hasan... Babanın kanı yerde kaldı, anan dünya güzeli, kimse ona kıyamıyor, kıyamazınlar. Ya sen, sen ne olacaksın, elin yüzüne nasıl bakacaksın şu dünyada? Herkes senin ananı... Sana orospu analı Hasan demezler mi sen ölünceye kadar. Ne diyorsun Hasan? Alnındaki bu kara lekeyi kıyamete kadar nasıl temizlersin Hasan? Ben yakında öleceğim Hasan, oğlum öldü, kanı yerde kaldı, torunum da işte böyle lekeli oldu."

Hasanın başını şöyle uzaklaştırıp baktı. Hasanın yüzü ölü yüzü gibi olmuştu. Büyükana sevindi, turnayı gözünden vurmuştu. Çocuklar analarını babalarından bile kıskanırlardı.

"Geceleri uyumayıp da hiç bekleme, anan çok kurnaz. Bir kadın isterse başka bir erkekle çatışmayı, donunun bağını kocasına tutturmuş da gene de kocasının yanında çatışmış da kocasının haberi bile olmamış. Onun için ananı bekleme... Git de, çık da köye ananı görmeyen kalmış mı başka erkeklerle yatarken..."

Konuştı, konuştu. Anasının güzelliğini binbir kere, bir daha bir daha söyledi.

Hasan nenesinin yanından çıktığında yalpalıyordu. İçini dayanılmaz bir acı doldurmuştu.

Köyün alanına vardı. Şimdi önüne gelen onu tutuyor konuşuyordu.

Köylü onun anasının orospuluğunu bir ay iki ay durmadan konuştu. Sözcükler dönüyordu kafasında Hasanın, güzel bir kadının bacakları, yüzü, kaşları gözleri. Ve erkeklerle sarmaş dolaş olmuş, çırılçıplak... Delirir gibiydi ya, gene de köylünün anası üstüne durup bıkmadan anlattıklarını dinliyordu. Dinlemese ölecekti. Köylü büyükanasına bağlanmıştı bir büyüyle, o ne konuşursa köylü de bire bin katarak onu konuşuyordu. Büyükanasının korkunç tutkusunun altındaydı bütün köy, Hasan da... Anası ölecekti. Anası...

"Bu zor işte bu bu zor kardaş."

"Bu da, anasının orospuluğu da öldürmezse Hasanı, onda kan yok demek."

"Kanı olan adam, babasının kanlısı anası da olsa yaşatır mıydı?"

"Kurumuş kanı, kanı kurumuş."

"Geliyormuş erkekler evlerine, anasını tepeden tırnağa soyuyorlarmış, başlıyorlarmış işe, Hasan da seyreyliyor keyifleniyormuş."

"Hasan gözlerini açmış bakıyormuş."

"Bir keresinde anası utanmış da, git buradan, adam anasını bu halde hiç seyreyler mi, demiş. Hasan da ağlamış. Been seyreylerim, demiş."

"Hasan anasına durmadan gözlerini kırpmadan bakarmış."

"Erkeklerin onunla oynaşmasından hoşlanırmış."

"Anasına demiş ki, ben seni öldürürüm demiş."

"Neden ki ola?"

"Eğer bir erkeği yatağına aldığında ben orada olmazsam, ben seni görmezsem. Benden gizli yaparsan bu işi."

"Anası ne demiş anası?"

"Ne demiş fıkara, ben bir dul kadını, demiş, erkeklere muhtaçlığım var, demiş. Ayıptır bir oğulun anasını seyreylemesi ya, ne yapayım, erkeklere muhtacım, kocamı da öldürdüler."

"Erkeksiz de duramam, demiş."

"Duramaz o."

"Dalap Arap kırsağı gibi o."

"Bir köyün bütün erkeğini elinin altından geçirir de bir gecede..."

"Daha erkek yok mu eeeeey, ümmeti Muhammed, bana daha erkek gerek, der."

"Hasan ne yapsın Hasan, daha bir kımık çocuk."

"Boyu devrilsin Hasanın boyu."

"Adam anasını başka erkeklerin koynuna verir de hiç anasının işlerini..."

"Orasını burasını seyreder mi?"

"Deli bu sülale, baştan beri hepsi deli..."

"Fıkara Hasan..."

"Ne bilsin çocuk... Anası yatağına alınca erkekleri ne bilsin çocuk."

"Beklemiş fıkara."

"Bir gün beklemiş, iki gün beklemiş."

"Teh de beklemiş, amma da beklemiş."

"Beklemiş ya, beklemez mi, bir çocuk, hem de Hasan gibi bir çocuk dayanır mı sanıyorsunuz anasının orospuluğuna..."

"Bir insan her şeye dayanır da anasının orospuluğuna dayanamaz, ölür."

"Hasan erkek değil mi, bir görsün çocuk anasıyla başka birisini..."

"Anasının koynunda..."

"Keskin de nişancı Hasan... Anasını da öldürür, anasının üstündeki adamı da..."

"Hahhah, hahhah, hahhah... Tuzlayım da kokmayın millet... Anası bunu bilmez mi? Bile bile de işini Hasanın gözünün önünde yapar mı?"

"Hasan bir şey yapar mı ki anasına... Bir anası Hasanın... Varsın yapsın... Dünya güzeli anası. Böyle güzel bir kadın kendini sersebil etmeyecek de ne yapacak?"

"Üç gün beklemiş çocuk."

"Onun uyumadığını anası bilmez mi?"

"Üç gün sonra Hasan uyuyunca koynuna almış o erkeği, sabaha kadar..."

"Üç gün uyku uyumamış Hasan da... Fıkara.."

"Halil de yılan donuna girmiş, kırmızı yılan olmuş. Cam gibi, ardı görünen, ta bir ucu burda öteki ucu şurda bir yılan."

"Fıkara gelir kıvrılmış karşıya... Ne yapsın Esmeyi seyrediyor durmuş, Esmeye öteki heriflerle... Hortlak, bir hortlak bir şey yapamaz ki... Yılanmış ama, ardı görünen, hava gibi kırmızı bir yılanmış. Havadan yılan öç alamaz ki..."

"Hasan yaman Hasan... Siz Hasanı böyle bellemeyin böyle..."

"Hasan anasının bu işlerine dayanamaz."

"Daha çocuk."

"Ne çocuğu be, eşşek kadar."

"Kıyılır mı hiç Esmeye."

"Allah bu güzellikte bir Esmeye daha yaratmaz ki."

"Yaratır mı, yaratabilir mi?"

"Bu köylü, bu bin yaşındaki kocamış cadı öldürecekler fıkarayı..."

"Güzele düşman, Allaha düşman..."

"Allah övmüş de yaratmış."

"Yaratmaz olsun. Yaratmış da bela etmiş insanların başına..."

"Neden, neden bela etmiş. Ağzı var da dili yok fıkaranın."

"Ağzı var dili yok da kimdir öyle salınıp gezen köyün ortasında?"

"Her gün her gün..."

"Gören erkeği deli divaneye çeviren..."

"Yazık Esmeye..."

"Gitse köyüne ya..."

"Gitmeeee..."

"Gidemez..."

"Niye gitsin, niye gitsin onun gibi yüz tane güzel varmış köyünde."

"Burada bir tane..."

"De gidin siz de Allahın işi gücü yok da yüz tane Esmeye yaratsın özene bezene. Esmeye bu dünyada güzellikte bir tane..."

"Bir tane, bir tane, bir tane..."

"Yazık..."

"Bir tane ya Hasan onu yaşatmaz, öldürür."

"Yazık..."

"Öldürecek."

"Kafir Hasan, insan da anasını, öz bir anasını öldürür mü?"

"Öldürür bu sülale..."

"Yeter ki bu kan içici sülaleye adam öldür de. Değil anasını yedi sülalesini de keser..."

"Yazık."

"Esmeye yazık."

"Öldürür bunlar."

"Öldürür Hasan..."

"Daha çocuk da, hapiste de yatmaz..."

"Yatar mı hiç?"

Birden bu konuşmalar kirp diye kesildi. Köy bir ıssızlığa büründü ki, çıt yok. Hiç mi konuşmuyordu köylü, ya da Hasana öyle mi geliyordu. Nenesine her gün gidiyordu, nenesi de ağzını açıp bir şey söylemiyordu. Ölüde ses var, nenede, köyde ses yok. Yoksa Hasana mı öyle geliyordu, babasından anasından söz edilmeyince. Hiç mi hiç kimse ağzını açmıyordu.

Hasan sabahtan akşamlara kadar köyün içinde gidiyor geliyor, önüne gelene umutla yılışıyor, yalvarır gibi... Hiç kimse-den bir çıt yok. Babasını anasını unutmuşlar. Ağaçlara sulara konuşacak nerdeyse, onlardan da aman dileyecek.

Kırlangıçlar yoklar artık, yuvaları boş, vıcırdaşmıyorlar. Kartallar yücelerde dönüyorlar ya, sesleri yok, fişilamıyorlar.

Kırmızı yılanlar, böcekler, uzun kefenli adamlar, sarı itler, mezarlıkta her gece uluyan köpekler... Her şey silinip gitmiş. Hiç hiçbir şey yok...

Bir umutla Hasan boşluğu doldurmaya çalışıyor. Köyde en küçük bir dala sarılıyor. Her şey, herkes bir ölümden, sessizlikte.

Uçuruma gitti Hasan, kızgın güneşte, son umutla... Ustura gibi kayalıkta uçurumun kıyıcığında, bir ayağı kayıverse, aşağı-

da, paramparça... Paramparça, diye düşünüyor Hasan, hiç bana mısın demiyor. Korkmuyor, en küçük bir ürperti bile yok içinde... Aşağılar öyle uzanıyor, kamyonlar gene küçücük, oyuncak gibi. İnsanlar karınca örneği, kocaman ırmak iplik gibi... Ne başı dönüyor, ne düşerim diye en küçük bir korku var içinde. Buradan kendisini aşağı kaldırıp atsa en küçük bir korku duyamayacak.

Korkmaya çalışıyor, aşağıya dikmiş gözünü, gözünü derin uçurumdan ayırmıyor... Bakıyor ki hiçbir fayda yok. Uçurumun ucunda, usturasında yürüyor, koşuyor, dönüyor, yok yok yok...

Köye doğru aldı yatırdı, eve girdi, anası onu karşıladı. İşte burada tepeden tırnağa bir hoş bir ürpermede tüyleri diken diken oldu. Eli ayağı titremeye başladı, içerde duramadı köye vurdu. Köyün alanına varıncaya kadar bomboş kaldı.

Anasını görünce delicesine ürperiyor, titriyor, korkuyor, kendisinden geçiyor, ondan ayrılınca bomboş kalıyordu...

Anası avluda tandırı yakmıştı. Tandırdan yukarıya bir kucak yalım durmadan fıskırıyordu. Hasan ürpertiler içinde elindeki tabancayla oynuyordu. Babasının tabancasıydı elindeki. Yalımlar sündü sündü, sonra birden düşüverdiler. Anası tandıra eğilip eğilip kalkıyordu. Hasan titriyordu, ürpermişti. Etleri çekiliyordu. Başı dönüyordu. Gözlerinin önündeki yalımların içindeydi anası... Birden elindeki tabanca ateş aldı. Bir çığlık koptu... Bir daha ateş aldı, bir daha... Bir saç, et yanığı kokusu aldı ortalığı... Hasan birden boşalverdi, ortada bir süre, tabancası elinde, tandırın başında dolandı durdu. Anasının tandıra girmiş başındaki saçlar yanıyordu. Anavarzaya doğru aldı yatırdı.

Onu köpeği buldu üç gün sonra, o kaya sandığının içinde. Taş kapağı da üstüne iyice kapatmıştı. Bir köpek nasıl da bulur sahibini, sahi, kokusundan bulur kokusundan...

Birkaç ay önce Hasan beni aramış buldu. Hali vakti çok yerindeymiş. Üç tane biçerdöveri varmış, beş traktörü, bilmem kaç dönüm tarlası... Kocaman bir konak yaptırmış ki, heeeeeey, konak derim sana... Otuz dönümlük bir portakal bahçesinin içindeymiş. Evlenmiş, çok güzel bir karısı varmış. Altı da çocuğu olmuş, üçü erkek, üçü de kız.

Dört kişi öldürüp de gece gündüz namaz kılan hapisteki o Ağayı anımsadık. İnsanlık dışı Lütfiyi anımsadık... Çukurova insanları gittikçe zalim, kötü, sevgisiz oluyormuş... Dost diyecek hiç dost kalmamış. Herkes herkesin gözünü oyuyormuş, beş kuruşa insan babasını öldürürmüş. Kendisi o kadar insan içine girmiyormuş. Baharda portakal çiçekleri öyle bir kokarmış ki kokularından insan sarhoş olurmuş...

Hasan aile onuru uğruna akrabaları ve köylülerin baskısıyla annesini öldürmek zorunda kalır. Dokuz yaşında işlediği bu cinayeti hiçbir zaman aklı almayacak, kabullenmeyecek ve anlamlandıramayacaktır. Toplumsal cinnetin bir çocuğu katil olmaya sürüklemesinin romanı *Yılanı Öldürseler* kurban kavramına odaklanır.

"Zengin yarattığı, Yaşar Kemal'i herkese seslenen zaman ötesi büyük klasiklere yaklaştırmaktadır."

Michel I. Makarius, *Jeune Afrique*, (Fransa)

"*Yılanı Öldürseler*'deki derinlik hem ekonomik ve toplumsal yanları gösterilerek işlenen temanın anlamsal yoğunluk taşıması, hem de roman kişilerinin karakteristik özelliklerinin başarıyla işlenmesinden kaynaklanır."

Feridun Andaç, *Yazınsal Gerçekliğin Boyutları*

"Yaşar Kemal'in sanatı, kimi yerlerde acı, kimi yerde şiirsel dokunuşlarla keskin, haşın, kontrollü, sertçe boyanmış."

The Listener

"Şiddetli, yaratıcı enerjinin sürüklediği, özlü bir kısa roman."

World Literature Today, (A.B.D.)

Kapaktaki Resim: Abidin Dino

ISBN 975-08-0704-9

9 789750 807046

7 YTL
7.000.000 TL

SKB 582000 UHF